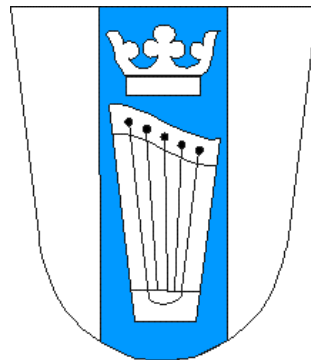


ÕRU VALLA EELARVESTRAATEEGIA

2013-2016



September 2012

SISUKORD

| | |
|--|----|
| Sissejuhatus..... | 3 |
| Eelarvestrateegia rakendamise keskkond | 4 |
| Makromajanduslikud näitajad ja prognoosid | 4 |
| Eelarvestrateegia õiguslik raamistik | 6 |
| Kohaliku omavalitsuse tulubaasi kujunemise põhimõtted..... | 9 |
| Õru valla majandusliku olukorra analüüs ja prognoos eelarvestrateegia perioodiks | 13 |
| Elanikud..... | 13 |
| Ettevõtlus ja tööhõive | 13 |
| Omavalitsuste grupeerimine | 15 |
| Valla eelarvepoliitika üldeesmärgid..... | 16 |
| Õru valla tulud..... | 17 |
| Tulude eelarve kujunemine | 17 |
| Tulude analüüs ja võrdlus teiste sarnaste omavalitsustega | 21 |
| Valla põhitegevuse kulud | 22 |
| Kulud majandusliku sisu järgi..... | 22 |
| Kulud tegevusala järgi..... | 24 |
| Õru valla bilanss ja finantsnäitajad | 28 |
| Kokkuvõte eelarve kujunemisest..... | 30 |
| investeeringud | 32 |
| Investeeringute programm 2012-2016..... | 32 |
| Likviidsete varade muutus | 34 |
| Ülevaade Õru valla ja vallast sõltuvate üksuste majandusolukorrast | 35 |
| Laenustrateegia | 36 |
| Eelarvestrateegia | 38 |
| Kokkuvõte | 43 |

SISSEJUHATUS

Pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamiseks peavad omavalitsused juurutama keskpika finantsplaneerimise põhimõtteid ja seda just eelarvestrateegia kaudu. Keskpika planeerimishorisoni juurutamise üldiseks eesmärgiks on suurendada eelarveprotsessi stabiilsust, tagada vahendite sihipärasem arenguprojektidesse suunamine koos likviidsuse ja jätkusuutlikkuse tagamisega. Lisaks tagab keskpika perioodi eelarvestamise süsteemi rakendamine kohaliku omavalitsuse tasandil riigile informatsiooni valdkondade kohta, mida kohalikud omavalitsused peavad prioriteetseks, andes võimaluse kasutada koondatud informatsiooni, sh näiteks Euroopa Liidu struktuurivahendite meetmete planeerimisel.

Riiklikul tasemel koostati esimene riigieelarvestrateegia sarnane dokument 2000. aastal ning 2002. aastal seati Riigieelarve seadusega riigieelarvestrateegia koostamise iga-aastane kohustus. Kohalike omavalitsuste tasandil on eelarvestrateegia koostamine kohustuslik alates 2012.aastast ja seda lähtudes Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest, mis jõustus 1.jaanuaril 2011.

Käesolev eelarvestrateegia kajastab Öru valla eelarvepoliitilisi eesmärke ja tegevusi nende saavutamiseks aastatel 2013 – 2016. Eelarvestrateegia annab suunised iga-aastaste eelarvete koostamiseks ning investeerimistegevuse planeerimiseks.

Eelarvestrateegias tuuakse ära Öru valla eelarvete tulude, kulude, investeeringute ning finantseerimistehingute analüüsi eesmärgiga anda üldistatud kujul ülevaade valla tegevusest erinevates halduspoliitika valdkondades avalike teenuste osutamisel. Samuti antakse ülevaade omavalitsusele pandud ülesannete täitmiseks vajalike vahendite (tulude ja finantseerimistehingute) struktuuri kohta.

Võrdlevas analüüsis on tuginetud Rahandusministeeriumi poolt koostatud omavalitsuste 2010.aasta eelarvete analüüsile¹ ning omavalitsuste poolt Rahandusministeeriumile esitatud eelarve kassalise täitmise kuuaruannetele².

Eelarvestrateegia on koostatud Öru Vallavalitsuse poolt koostöös osaühinguga Advisio (Ragne Kasesalu, Siim Loik, Kristiina Oll).

¹ <http://fin.ee/index.php?id=12552>

² <http://fin.ee/index.php?id=11182>

MAKROMAJANDUSLIKUD NÄITAJAD JA PROGNOOSID

Majanduskasv

Eesti majandus kasvas 2011. aasta esimese kolme kvartali jooksul kiires tempos, keskmiselt aastases võrdluses 8,8%. Peamiseks kasvumootoriks oli eksport, mille osatähtsus ulatus 93%ni jooksevhindades arvatud SKPst. Koos majanduskasvu hoogustumisega paranes ettevõtjate ja tarbijate kindlustunne ning kiirenes aasta teises pooles ka sisenõudluse kasv. Aasta jooksul kasvutempo eelneva kvartaliga võrreldes aeglustus ning viimases kvartalis oli see kergelt negatiivne (-0,2%). Varem majanduskasvu vedanud ekspordi ja tööstussektori kasv pidurdus aasta lõpus järsult, kuid sisenõudlusele suunatud sektorid kasvasid endiselt kiiresti. Kokkuvõttes ulatus 2011. aasta majanduskasv 7,6%-ni.

Rahandusministeeriumi kevadise prognoosi kohaselt³ kasvab Eesti sisemajanduse koguprodukt 2012. aastal 1,7% ja 2013. aastal 3,0%. Rahandusministeerium on selle ja järgmise aasta majanduskasvu prognoosi allapoole korrigeerinud, mille peapõhjuseks on Eesti peamiste kaubanduspartnerite kasvuväljavaadete halvenemine. 2012. aastal on oodata ekspordi kasvu olulist pidurdumist eelkõige tööstustoodangu ekspordi nõrkuse tõttu. Majanduskasvu toetab sisenõudlus, mille kasv eelmise aastaga võrreldes aeglustub oluliselt. 2013. aasta majanduskasvu peaks toetama taas ka eksport väliskeskonna tugevnemise kaudu. Aastatel 2014–2016 stabiliseerub majanduskasv 3,5% juures ning sisenõudluse kiirem kasvutempo tõstab selle osakaalu SKPs viie aasta pärast 100% lähedale.

Tarbijahinnad

Toorainete kallinemine rahvusvahelistel turgudel ning väiksemal määral tugevnev sisenõudlus põhjustasid 2011. aastal inflatsiooni kiirenemise 5%-ni. Sellest ligemale poole moodustas kallinenud toit. Naftatoodete ja toidu maailmaturu hinnad tõusid aastaga rohkem kui neljandiku võrra, mis Eesti avatuse ja väiksuse tõttu levis kiirelt ka jaehindadesse. Samuti kergitas toiduainete hindu ekspordivõimaluste paranemine Venemaa suunal ning kaubanduskettide marginaalide tõstmine. Palkade suurenemine ning hõive kiire kasv on võimaldanud sisenõudlusel taastuda, tuues kaasa sisemaiste tegurite arengut kajastava baasinflatsiooni kiirenemise. Aasta lõpukuudel hakkas inflatsioon alanema, kuna varasem toidu kiire kallinemine langes arvestusest välja.

Tarbijahinnad (THI) tõusevad 2012. aastal 3,3%, 2013. aastal 3,0% ning järgnevatel aastatel stabiliseerub hindade tõus 2,7% juures. 2012. aastal võib oodata inflatsiooni järk-järgulist

³ <http://www.fin.ee/?id=263>

pidurdumist eelkõige välistegurite mõju vähenemise tõttu. Kui kevadkuudel kõigub inflatsioon 4% juures, siis aasta teisel poolel alaneb 3%-st allapoole energiatoodete nagu mootorikütuse, soojuse ja elektri hinnatõusu pidurdumise tõttu. Palkade ja eratarbimiskulutuste kasvu jätkumine, kuigi veidi aeglasemas tempos kui 2011. aastal, soodustab teenuste ja tööstuskaupade hinnaarenguid kajastava baasinflatsiooni mõningat kiirenemist 2012. aastal. 2013. aasta inflatsiooni mõjutab aasta alguses toimuv elektrituru täielik avanemine. Samas ei too see kaasa inflatsiooni kiirenemist, kuna futuuride kohaselt on 2013. aastal naftahinnad alanemas, mistõttu kütused odavnevad. Prognoosiperioodi teises pooles tarbijahindade tõus aeglustub, kuid jääb kõrgemaks eurosooniga võrreldes kiiremast majanduskasvust tingitud sissetulekute ja hinnatasemetete jätkuva ühtlustumise tõttu.

Arengud tööturul

Kiire majanduskasv tõi 2011. aastal kaasa tööjõunõudluse olulise kasvu, mil suurenenud töömahud võimaldasid ettevõtjatel suurendada töötajate arvu ning hõivatute arv kasvas 6,7%. 2012. aastal on majandusaktiivsuse alanedes oodata tagasihoidlikku hõivatute arvu kasvu, mil hõive kasvab võrreldes 2011. aastaga 4 tuhande inimese ehk 0,7% võrra. 2013. aastal ulatub hõive kasv 1%-ni. Tööpuudus on kriisiaegsest kõrgtasemest oluliselt vähenenud ning 2012. aastal alaneb töötuse määr 11,5%-ni ja 2013. aastal 9,6%-ni. Prognoosiperioodi lõpuks jõuab tööpuuduse määr 8,2%-ni.

Ettevõtete majandusolukorra paranemine on võimaldanud tõsta töötajate palkasid ning 2011. aastal kasvas keskmine palk 5,4%. Majanduskasvu aeglustudes pidurdub keskmise kuupalga kasv 2012. aastal 3,8%-ni. 2013. aastal kiireneb keskmise palga kasv 5%-ni, prognoosiperioodi lõpuks ulatub palgakasv 6%-ni. Reaalpalk hakkas kasvama 2011. aasta kolmandas kvartalis pärast ligi kolm aastat kestnud langust. 2011. aasta kokkuvõttes ületas palgakasv hindade tõusu ning reaalpalk kasvas 0,4%. 2012. aastal suureneb reaalpalk 0,5% võrra ning 2016. aastaks kiireneb kasv 3,2%-ni. Tööviljakuse reaalkasv ulatub 2012. aastal 1,0%-ni, kuid hakkab järgnevatel aastatel taas kiirenema, ulatudes prognoosiperioodi lõpuks 3,1%-ni.

Tabel 1. Makromajanduslikud näitajad perioodil 2010-2016 (allikas: Rahandusministeerium).

| Olulisemad majandusnäitajad | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 |
|------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| | tegelik | tegelik | prognoos | prognoos | prognoos | prognoos | prognoos |
| SKP jooksevhindades (mln €) | 14 305 | 15 973 | 16 672 | 17 701 | 18 796 | 19 995 | 21 245 |
| SKP reaalkasv | 2,3% | 7,6% | 1,7% | 3,0% | 3,4% | 3,5% | 3,5% |
| SKP nominaalkasv | 3,4% | 11,7% | 4,4% | 6,2% | 6,2% | 6,4% | 6,3% |
| Tarbijahinnaindeks | 3,0% | 5,0% | 3,3% | 3,0% | 2,7% | 2,7% | 2,7% |
| Hõive (tuh inimest) | 570,9 | 609,1 | 613,1 | 619,5 | 623,2 | 625,7 | 628,2 |
| Kasv | -4,2% | 6,7% | 0,7% | 1,0% | 0,6% | 0,4% | 0,4% |
| Keskmine kuupalk (€) | 792,3 | 835,0 | 867,0 | 909,9 | 958,1 | 1 010,8 | 1 071,5 |
| Kasv | 1,1% | 5,4% | 3,8% | 5,0% | 5,3% | 5,5% | 6,0% |
| Sotsiaalmaks (mln EUR) | 1 697,6 | 1 801,4 | 1 900,0 | 2 030,0 | 2 130,0 | 2 260,0 | 2 405,0 |

EELARVESTRAATEEGIA ÕIGUSLIK RAAMISTIK

Õru valla eelarvestrateegia 2013-2016 koostamisel on tuginetud peamiselt „Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele“, „Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele“ ja „Riigieelarve seadusele“ ning lähtunud Õru valla arengukavast ja valla valdkondlikest arengukavadest.

Kohaliku omavalitsusüksuse finantsjuhtimise seadus

Vastavalt Kohaliku omavalitsusüksuse finantsjuhtimise seadusele (KOFs) rakendub 2012. a 1. jaanuarist omavalitsustele eelarvestrateegia kohustus. Seega peavad kõik omavalitsused olema oma eelarvestrateegia vastu võtnud hiljemalt 2012. aasta 1. oktoobriks. Eelarvestrateegia osas sätestab KOFs alljärgneva:

- Eelarvestrateegia koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks, et planeerida kavandatavate tegevuste finantseerimist.
- Eelarvestrateegia koostamisel ja menetlemisel lähtutakse kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §-st 37, mis tähendab, et eelarvestrateegia eelnõu avalikustatakse enne selle vastuvõtmist volikogus valla põhimääruses sätestatud korras.
- Eelarvestrateegia koostatakse eelseisva nelja eelarveaasta kohta.
- Eelarvestrateegias esitatakse:
 - kohaliku omavalitsuse üksuse majandusliku olukorra analüüs ja prognoos eelarvestrateegia perioodiks;
 - eelarvestrateegia vastuvõtmisele eelnenud aasta tegelikud, jooksvaks aastaks kavandatud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad põhitegevuse tulud, eeldatavad põhitegevuse kulud, investeerimistegevuse eelarveosa olulisemad tegevused ja investeeringud koos kogumaksumuse prognoosi ja võimalike finantseerimisallikatega, eeldatav finantseerimistegevuse maht ning likviidsete varade muutus;
 - ülevaade kohaliku omavalitsuse üksuse ja temast sõltuvate üksuste majandusolukorrast, sealhulgas arvnäitajad, mis on vajalikud põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse määra arvutamiseks;
 - kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse põhitegevuse tulemi eelmisel aastal, jooksvaks aastaks prognoositud ja eelarvestrateegia perioodi igaks aastaks prognoositav põhitegevuse tulemi iga aasta lõpu seisuga;
 - kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse tegelik netovõlakoormus eelmisel aastal, jooksvaks aastaks prognoositud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositav netovõlakoormus iga aasta lõpu seisuga;
 - muu kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise korraldamiseks oluline informatsioon.
- Eelarvestrateegias võib põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud ning investeeringud planeerida täiendavalt ka tegevuste kaupa.
- Eelarvestrateegias võib ette näha kavandatud tulude ületamise korral rahastatavate täiendavate tegevuste nimekirja.

KOFS sätestab lisaks eelarvestrateegia kohustusele ka vallaelarve koostamisele uued raamid, võimaldades omavalitsustel üle minna tekkepõhisele eelarvestamisele. Uue seaduse kohaselt on muudetud oluliselt ka eelarveosade liigendust, eraldades ja tuues välja investeerimistegevuse ja likviidsete varade muutuse osa. Samuti näeb seadus ette võimaluse koostada eesmärgipõhist eelarvet.

Alljärgnevalt on toodud olulised muutused ja tähtajad omavalitsuste finantsjuhtimises:

- Alates 2013. a eelarve koostamisest peab eelarve koostamise ja investeringute kavandamise aluseks olema nii arengukava kui ka eelarvestrateegia.
- 2012. a majandusaasta aruanne koostatakse KOFS kohaselt.
- Volikogu või volikogu komisjonide istungite protokollid 2012. aasta eelarve ja 2012. aasta võimalike lisaelarvete menetlemise kohta tuleb esmakordselt avalikustada veebilehel.
- Finantsdistsipliini tagamise meetmed rakenduvad alates 2012. aastast.
- Pikaajalised mittekatkestatavad renditehingud võetakse kohustustena arvesse alates 2012. a sõlmitavatest lepingutest. Varasematel perioodidel tehtud tehinguid netovõlakooormuse arvestusse ei võeta.
- KOKSi muudatused seoses siseauditeerimise ja revisjonikomisjoni töö korraldusega jõustuvad 2013. a 1. jaanuarist.
- Alates 1. jaanuarist 2011. a peab lisaks laenudele, kapitalirendi ja faktooringkohustuste võtmisele ning võlakirjade emiteerimisele otsustama volikogu kohustuste võtmise kontsessioonikokkulepete alusel.
- 2011. a jooksul tuleb kõik osalused üle hinnata ning alates 2012. a tuleb täita tingimust, et KOV võib osaleda äriühingutes ainult avalikes huvides.
- 2012. a eelarve koostamisel tuleb järgida põhimõtet, et kohalikud maksud ja maksumäärade muudatused kehtestatakse enne valla- või linnaelarve või lisaelarve vastuvõtmist.

KOFS paragrahv 5 toob ära vallaelarve ülesehituse ja liigenduse:

- (1) Eelarve koosneb osadest ning on kassapõhine või tekkepõhine. Kassapõhise eelarve koostamise erisused on esitatud käesoleva seaduse §-des 6–12. Tekkepõhise eelarve koostamise erisused on esitatud käesoleva seaduse §-des 13–19.
- (2) Eelarveosad on:
 - 1) põhitegevuse tulud;
 - 2) põhitegevuse kulud;
 - 3) investeerimistegevus;
 - 4) finantseerimistegevus;
 - 5) likviidsete varade muutus.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud eelarveosade detailsus peab kassapõhise eelarve korral vastama vähemalt käesoleva seaduse §-des 7–11 ja tekkepõhise eelarve korral vähemalt §-des 14–18 sätestatule.
- (4) Eelarvele võib lisada käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatamata osasid, lisasid ja täiendavat informatsiooni, sealhulgas ametiasutuste ja ametiasutuste hallatavate asutuste ning tegevuste ja eesmärkide vahelisi tehinguid, mis on vajalikud kohaliku

omavalitsuse üksuse finantsolukorra täpsustamiseks ja eelarve täiendamiseks, kuid mida ei arvestata lõikes 2 nimetatud eelarveosades.

- (5) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud eelarveosades võib eelarve jaotada täiendavalt tegevuste kaupa ning tegevused täiendavalt eesmärkide kaupa. Eesmärkidele lisatakse nende täitmise mõõtmiseks indikaatorid. Indikaator on eesmärgi saavutamist iseloomustav kvantitatiivne või kvalitatiivne näitaja, mille abil saab analüüsida eesmärgi täitmise suunas liikumist.
- (6) Volikogu võib volitada valla- või linnavalitsust eelarvet detailsemalt liigendama.
- (7) Eelarves võib eraldi põhitegevuse kuluna planeerida reservfondi ettenägematute väljaminekute tegemiseks. Valla- või linnavalitsus eraldab reservfondist vahendeid sihtotstarbeliselt. Reservfondi kasutamise korra kehtestab valla- või linnavolikogu.

Eelarve koostamisel ja analüüsimisel on olulisim mõiste põhitegevuse tulem. Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe. Kohaliku omavalitsuse üksuse põhitegevuse tulemi lubatav väärtus aruandeaasta lõpu seisuga on null või positiivne.

Riigieelarve seadus

Vastavalt Riigieelarve seadusele on kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve seotud riigieelarvega: seadusega kohaliku omavalitsuse üksusele pandud riiklike kohustustega seotud kulud kaetakse eraldistega riigieelarvest. „Riigieelarve seaduse“ § 9 kohaselt tehakse riigieelarvest eraldisi kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse: eelarvete tasandusfondi kaudu ja sihtotstarbeliste eraldistena.

Riigieelarve seadus sätestab ka täiendavad tingimused:

- Eelarvete tasandusfondi suurus riigieelarve eelnõus ja eelarvete tasandusfondi jaotus määratakse kindlaks kohaliku omavalitsuse üksuste ja kohalike omavalitsuste liitude volitatud esindajate ja Vabariigi Valitsuse esindajate vahelise kokkuleppe alusel. Kui kokkulepet ei saavutata, otsustab eelarvete tasandusfondi suuruse riigieelarve eelnõus ja selle jaotuse Vabariigi Valitsus ning esitab lahkarvamused eelarve eelnõu seletuskirjas Riigikogule. Tasandusfondi suurus ja selle jaotamise põhimõtted sätestatakse riigieelarves.
- Kui kohaliku omavalitsuse üksus on ületanud eelarveaastal kehtestatud kohustuste võtmise mahu, on Vabariigi Valitsusel õigus rahandusministri ettepanekul vähendada kohaliku omavalitsuse üksusele eelarvete tasandusfondist tehtavaid väljamakseid summa ulatuses, mille võrra mahtu ületati.
- Vabariigi Valitsus kehtestab igaks eelarveaastaks riigieelarves eelarvete tasandusfondi määratud vahendite kohaliku omavalitsuse üksustele ülekandmise jaotuse kvartalite või kuude lõikes.
- Rahandusministri nõusolekul võib kohaliku omavalitsuse üksuse põhjendatud taotluse alusel nimetatud tasandusfondi eraldisi üle kanda ka avansiliselt eelarveaasta eelseisvate perioodide arvel.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

Vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele on omavalitsusüksuse ülesandeks korraldada antud vallas või linnas sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoidu, juhul kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita. Nimetatud valdkondade avalike teenuste arengu tagamiseks on omavalitsusel kohustuslik koostada arengukava.

Õru valla arengukava

Õru vald on järgnevat neljaks aastaks seadnud järgmised eesmärgid:

- valla maine kujundamine ja identiteedi tugevdamine;
- konkurentsivõimelise baashariduse tagamine;
- arenenud infrastruktuur;
- töötute ümber- ja täiendõpe;
- ettevõtluse arendamine;
- teenindussektori (turismimajanduse) arendamine.

KOHALIKU OMAVALITSUSE TULUBAASI KUJUNEMISE PÕHIMÕTTED

Kohaliku omavalitsuse eelarve koostamine on alates 1991. a. muutunud järjest keerulisemaks. See on olnud tingitud peamiselt vajadusest regulatsiooni järele (kohaliku võimu finantstegevuse läbipaistvuse suurendamine ning järelevalve tõhustamine) ning valdkondade struktuuri täienemisest (lisandunud on uusi hallatavaid asutusi, omavalitsuse osalusega majandusühinguid ning investeringulisi koostööprojekte). Enim mõjutavad kohaliku omavalitsuse eelarve kujunemist üldine majandusseis ja riigieelarve koostamine, maksude laekumine, kohalikud poliitilised otsused ning rahvastikusündmused.

Omavalitsuse eelarve tulud kujunevad peamiselt järgmistest allikates:

- **Füüsilise isiku tulumaks** (sõltub maksumaksjate arvust, keskmisest sissetulekust ning riigi poliitikast, mis väljendub omavalitsusele laekuva tulumaksu osa suuruses). Tulenevalt Tulumaksuseadusest laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele **11,4%** residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust. Residendist füüsilise isiku elukohaks kalendriaastal loetakse sama kalendriaasta 1. jaanuari seisuga Maksu- ja Tolliametis peetavasse maksukohustuslaste registrisse kantud elukoht. Kui Maksu- ja Tolliametis puuduvad andmed tema elukoha kohta, jaotatakse tema makstud tulumaks lõikes 1 sätestatud põhimõttel proportsionaalselt kohalike omavalitsusüksuste arvestuslikele osakaaludele. Tulumaksu kandmine kohalikele omavalitsusüksustele ning arvestuslike osakaalude arvutamine toimub rahandusministri määrusega kehtestatud korras.
- **Maamaks** (sõltub maa kõlvikulisest jaotusest, kehtestatud maksumääradest ning kinnisvaraturu olukorrast). Maamaksumäär on 0,1 kuni 2,5 protsenti maa maksustamishinnast aastas, välja arvatud maksusoodustuste rakendamisel. Maksumäär

kehtestab kohaliku omavalitsusüksuse volikogu hiljemalt maksustamisaasta 31. jaanuariks.

Kohaliku omavalitsusüksuse volikogu võib maamaksumäära kehtestada diferentseeritult maa hinnatsoonide ja/või katastriüksuse sihtotstarvete liikide kaupa.

Maamaksul on ka võimalikud maksusoodustused:

- Põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määr on 0,1 kuni 2,0 protsenti maa maksustamishinnast aastas.
- Kohalik omavalitsus võib vabastada maamaksust riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel pensioni saaja tema kasutuses olevalt elamumaalt linnas kuni 0,3 ha või vallas kuni 1,0 ha ulatuses. Maksuvabastust võib anda tingimusel, et maksuvabastuse taotleja ei saa maa kasutusõiguse alusel rendi- või üüritulu.
- Kohalik omavalitsus võib vabastada maamaksust represseeritu ja represseerituga võrdsustatud isiku okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse mõistes tema kasutuses oleva elamumaa osas, kui isik ei saa maa kasutusõiguse alusel rendi- või üüritulu.
- Kohalik omavalitsus võib vabastada maamaksust maa omaniku või Maamaksuseaduse §-s 10 sätestatud maakasutaja tema kasutuses olevalt elamumaalt linnas kuni 0,3 ha või vallas kuni 1,0 ha ulatuses, kui sellel maal asuvas elamus on maksumaksja elukoht vastavalt rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetele. Maksuvabastust võib anda tingimusel, et maksuvabastuse taotleja ei saa maa kasutusõiguse alusel rendi- või üüritulu.

Alates 1.jaanuarist 2013 jõustuvad uued maamaksusoodustused vastavalt Maamaksu seaduse paragrahvile 11:

- (1) Maamaksu tasumisest on vabastatud maa omanik tema omandis oleva või käesoleva seaduse §-s 10 sätestatud maakasutaja tema kasutuses oleva elamumaa või maatulundusmaa õuemaa kõlviku osas linnas, vallasiseses linnas, alevis, alevikus ning üldplaneeringuga kohaliku omavalitsusüksuse või maakonnaplaneeringuga maavanema poolt tiheasustusega alaks määratud alal kuni 0,15 ha ning mujal kuni 2,0 ha ulatuses, kui sellel maal asuvas hoones on tema elukoht vastavalt rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetele.
- (2) Maamaksu tasumisest on vabastatud hooneühistu elamumaa selliste füüsilisest isikust hooneühistu liikmete osamaksude proportsiooni osas, kelle elukoht vastavalt rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetele on sellel maal asuvas hoones, 0,15 ha ulatuses linnas, vallasiseses linnas, alevis, alevikus ning üldplaneeringuga kohaliku omavalitsusüksuse või maakonnaplaneeringuga maavanema poolt tiheasustusega alaks määratud alal ja 2,0 ha ulatuses mujal iga nimetatud tunnustele vastava hooneühistu liikme kohta.
- (3) Kui maa on kaasomandis, on kaasomanikud maamaksu tasumisest vabastatud käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimustel elamumaa või maatulundusmaa õuemaa kõlviku osas linnas, vallasiseses linnas, alevis, alevikus ning üldplaneeringuga kohaliku omavalitsusüksuse või maakonnaplaneeringuga maavanema poolt tiheasustusega alaks määratud alal kokku 0,15 ha ning mujal

kokku kuni 2,0 ha ulatuses. Käesolevas lõikes sätestatu ei kohaldu korteriomandite omanike suhtes.

- (4) Põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määr on 0,1 kuni 2,0 protsenti maa maksustamishinnast aastas.
 - (5) Kohalik omavalitsusüksus võib täiendavalt vabastada maamaksust riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel pensioni saaja tema kasutuses oleva elamumaa või maatulundusmaa õuema kõlviku osas linnas, vallasiseses linnas, alevis, alevikus ning üldplaneeringuga kohaliku omavalitsusüksuse või maakonnaplaneeringuga maavanema poolt tiheasustusega alaks määratud alal kuni 0,15 ha ulatuses.
 - (6) Kohalik omavalitsusüksus võib täiendavalt vabastada maamaksust represseritu ja represserituga võrdsustatud isiku okupatsioonirežiimide poolt represseritud isiku seaduse mõistes tema kasutuses oleva elamumaa või maatulundusmaa õuema kõlviku osas.
 - (7) Kohaliku omavalitsusüksuse täitevorgan otsustab käesoleva paragrahvi lõigetes 5 ja 6 sätestatud maksuvabastuse andmise isiku kirjaliku avalduse alusel omavalitsusüksuse volikogu poolt kehtestatud ulatuses ja korras.
 - (8) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud maksuvabastust kohaldatakse vabastuse aluse tekkimisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Kui maksuvabastuse alus tekib 1. jaanuaril, kohaldatakse maksuvabastust samast päevast.
- **Loodusvarade kasutamise tasu (ressursimaks).** Vastavalt Keskkonnatasude seadusele kantakse 50 % maavara kaevandamisõiguse tasust kaevandamisala asukoha kohaliku omavalitsuse eelarvesse, kui maavaravaru kaevandatakse üleriigilise tähtsusega maardlas ning 100%, kui maavaravaru kaevandatakse kohaliku tähtsusega maardlas. Vee erikasutusõiguse tasust kantakse 50% vee erikasutuse asukoha kohaliku omavalitsuse eelarvesse, kui vett võetakse erikasutuse korras siseveekogust või põhjaveekihist.
 - **Muud maksutulud (kohalikud maksud)** Kategoorias muud maksutulud on hõlmatud kohalike maksude seaduse alusel kehtestatavad kohaliku maksu laekumised. Alates 1.jaanuarist 2012 on Kohalike maksude seaduse kohaselt omavalitsustel võimalik kehtestada: **reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, mootorsõidukimaks, loomapidamismaks, lõbustusmaks ja parkimistasu.** Kohalikele omavalitsustele on jäetud õigus otsustada kohalike maksude kehtestamise vajalikkuse üle. Kohalike maksude maksumäärade kehtestamise otsustab lähtuvalt seaduses antud piirmääradest ja tingimustest valla- või linnavolikogu. Praktika kohaselt ei ole peale reklaamimaksu ja parkimistasude ülejäänud kohalikud maksud määrava tähtsusega.
 - **Kaupade ja teenuste müük.** Selle tuluartikli alla kuuluvad riigilõivud, tulu majandustegevusest, kaupade ja teenuste müük, renditulu ning õiguste müük.
 - **Varade müük.** Blokki varade müük on koondatud nii materiaalsete kui ka mittemateriaalsete varade müük. Siia ei kuulu müüdavad aktsiad, osakud ja väärtpaberid (kajastuvad finantseerimistingutes).
 - **Muud omatulud.** Blokis muud omatulud kajastuvad tulud varadelt ja kõik muud omatulud. Tulud varadelt hõlmavad endast põhiliselt intressi- ja viivisetulusid ning

omanikutulusid. Blokist on välja arvatud ressursimaksu kategoorias eraldi välja toodud laekumised.

- **Riigieelarvelised investeeringutoetused.** Riigieelarves on avaliku sektori investeeringute toetamiseks ette nähtud investeeringutoetused. Nimetatud investeeringutoetused eraldatakse peaaesjalikult ministeeriumide investeeringukavade raames. Kuna oluline osa infrastruktuuri objektidest (koolid, kultuurimajad, hoolekandeesutused, teed jne) on kohaliku omavalitsuse omanduses, siis nimetatud programmist eraldatakse vahendeid munitsipaalinvesteeringute teostamiseks.
- **Tasandusfond (lg 1).** Riigieelarves on nõrgema tulubaasiga kohalike omavalitsuste toetamiseks moodustatud valla- ja linnaeelarvete tasandusfond ning tasandusfondi vahendid jaotatakse kohalike omavalitsuste vahel vastavalt valemile, mis on sätestatud iga-aastases riigieelarves. Tasandusfondist eraldatakse vahendeid nendele omavalitsustele, kelle arvestuslikud kulud jäävad alla arvestuslikele tuludele. Riigi keskmisest kõrgema tulukusega ühe elaniku kohta kohalikud omavalitsused tuludekulude tasandamissüsteemist vahendeid ei saa. 2009. aastal oli selliseid omavalitsusüksusi 43.
- **Toetusfond (lg 2)** sisaldab riigieelarves tasandusfondi reall konkreetsete ülesannete täitmiseks eraldatavaid vahendeid (pedagoogide palgad, toimetulekutoetus, väikesaarte toetus, koolilõuna toetus, sotsiaaltoetuste ning -teenuste osutamise toetus). Nimetatud vahendite jaotusmehhanismi kehtestab Vabariigi Valitsus.
- **Eraldised fondidest ja sihtasutustelt.** Kohalikud omavalitsused võivad projektipõhiselt taotleda sihtasutustelt ja avalik-õiguslikelt juriidilistelt isikutelt täiendavaid vahendeid mitmesuguste tegevuste läbiviimiseks. Näiteks eraldatakse sihtasutustest toetusi nii kultuuriürituste läbiviimiseks kui ka investeeringuteks.
- **Valitsuse poolsed sihtotstarbelised toetused.** Kuna kohalikele omavalitsustele riiklike kohustuste täitmisega seotud kulud tuleb katta riigieelarvest, siis eraldatakse ministeeriumide kaudu kohalikele omavalitsustele täiendavaid vahendeid (õpilaskodud, transpordidotatsioon, rahvaraamatukogud jms). Lisaks täidavad osa omavalitsusi halduslepinguga riiklikke ülesandeid nagu laste riikliku hoolekande korraldamine (lastekodud).
- **Muud tulud.** Blokis muud tulud on esindatud kõik muud allikad, mis eelpool toodud blokkides ei ole kajastamist leidnud. Siia alla kuuluvad nt trahvid, annetused ning toetused mitteresidentidelt ja muudelt residentidelt.

ÕRU VALLA MAJANDUSLIKU OLUKORRA ANALÜÜS JA PROGNOOS EELARVESTRATEEGIA PERIOODIKS

ELANIKUD

Statistikaameti andmetel oli Õru valla elanike arv 2012.aasta 1.jaanuari seisuga 541 elanikku. Õru valla elanike arv on pideva langustendentsiga, vähenemine on tingitud eelkõige negatiivsest loomulikust iibest ja elanike lahkumisest suurematesse maakonnakeskustesse, aga ka välismaale.

Tabel 2. Elanike arv Õru vallas 2000 – 2012 (allikas: Statistikaamet).

| Aasta | Elanike arv |
|-------|-------------|
| 2000 | 603 |
| 2001 | 599 |
| 2002 | 598 |
| 2003 | 591 |
| 2004 | 579 |
| 2005 | 573 |
| 2006 | 566 |
| 2007 | 562 |
| 2008 | 554 |
| 2009 | 546 |
| 2010 | 546 |
| 2011 | 540 |
| 2012 | 541 |

Hetkel õpib Õru koolis 21 last ning algkool vallas säilib. Lasteaias on 20 last. Neli valda sissekirjutatud last õpib teistes omavalitsustes asuvates haridusasutustes.

Valla elanike arv jätkab ilmselt ka tulevikus langemist. Eelarveprognoosi aluseks on võetud 1% elanikkonna vähenemine aastas.

ETTEVÕTLUS JA TÖÖHÕIVE

Õru vallas on 2012.aasta alguse seisuga Äriregistri andmetel registreeritud 19 FIEt ja 7 tegutsevat osaühingut, aktsiaseltse Õru valda registreeritud ei ole. Valda lisandus käesoleval aastal üks uus puitehituse valdkonna ettevõtte (15 töökohta).

Tööealisi elanikke on Õru vallas 53,4% ja töötute arv 31.01.2011 seisuga oli 27. Sageli on probleeme inimestega, kes enne penisonile jäämist on kaotanud töökohta. Raskem on tööelistel naistel leida tööd. Töökohtade ja kvalifitseeritud oskustöölise puudus on peamiseks valla madala tööhõive põhjuseks. Vallas puudub täiend- ja ümberõppe võimalus. Tegeletakse ka

korilusega, mis on hooajaline tegevus ja ei anna püsivat sissetulekut ega ka püsivat tööharjumust. Probleemiks on ka töötute keeleoskus.

Maksumaksjate arv vallas on tasapisi suurenenud, kuna tõsteti pensioniiga ning lisandunud on ka tööturule astuvaid noori.

Eelarveprognoosi kontekstis lähtutakse tööhõive kasvu osas Rahandusministeeriumi prognoosist, mille kohaselt on hõive kasv aastatel 2013-2016 vastavalt siis 1%, 0,6%, 0,4% ja 0,4%.

OMAVALITSUSTE GRUPEERIMINE

Tulenevalt omavalitsuste rahvaarvus ning valla tuludest elaniku kohta võib omavalitsusi jagada erinevatesse gruppidesse, mis võimaldab võrrelda sarnaseid omavalitsusi. Käesolevas strateegias on kasutatud omavalitsuste gruppidesse jagamisel Rahandusministeeriumi 2011.aasta omavalitsuste eelarvete analüüsis⁴ välja pakutud jaotust.

Kohalikud omavalitsused jaotatuna gruppidesse elanike arvu järgi

Kuna Eesti kohalikud omavalitsused on elanike arvu poolest väga erinevad (Tallinn ca 400 000 inimest ja Ruhnu ca 100 inimest), eri tüüpi omavalitsuste kulude ja tulude struktuur on väga erinev.

Tabel 3. Kohalike omavalitsuste grupeerimine tüübi ja elanike arvu järgi

| Omavalitsuste grupid |
|---------------------------------|
| Vald alla 1 500 elaniku |
| Vald 1 500 – 3 000 elaniku |
| Vald üle 3 000 elaniku |
| Linn (alev) kuni 10 000 elaniku |
| Linn üle 10 000 elaniku |
| Tallinn |

Õru vald oma 541 elanikuga kuulub **Väikese valla** (elanikke alla 1500) gruppi.

Kohalikud omavalitsused jaotatuna gruppidesse arvestusliku tulu järgi elaniku kohta

Lisaks kohaliku omavalitsuse elanike arvule on kohaliku omavalitsuse tulude struktuuri osas oluliseks mõjuteguriks kohaliku omavalitsuse tulukus. Tulukuse väljaselgitamise aluseks on võetud arvestuslikud tulud elaniku kohta (üksikisiku tulumaks, maamaks ja nn ressursimaks). Need kolm komponenti on ka riigieelarvest eraldatava valla- ja linnaeelarvete tasandusfondi vahendite jaotamisel aluseks arvestuslike tulude arvutamisel.

Tabel 5. Kohalike omavalitsuste grupeerimine tüübi ja arvestusliku tulu järgi

| Omavalitsuste grupid |
|---|
| Toimetulev vald ja linn - tulu elaniku kohta alla 358 euro (5603 krooni) |
| Keskmise tulukusega vald ja linn - tulu elaniku kohta 358-512 eurot (5603 –8005 krooni) |
| Tulukas vald ja linn - tulu elaniku kohta üle 512 euro (8005 krooni) |
| Tallinn |

2011.aastal oli Õru valla arvestuslik tulu elaniku kohta 296 eurot. Vastavalt sellele jaotusele kuulub Õru vald **Toimetuleva valla** gruppi.

⁴ <http://fin.ee/index.php?id=12552>

VALLA EELARVEPOLIITIKA ÜLDEESMÄRGID

Õru valla eelarvestrateegiaga püstitatakse järgnevad eelarvepoliitika üldeesmärgid perioodiks 2013-2016:

- Valla põhitegevuse tulem peab olema tasakaalus või positiivne. Valla strateegiaks on pigem reserve kasvatamine ja vajadusel kasutamine projektide omafinantseeringuna. Sellest tulenevalt on valla tulem planeeritud positiivsena.
- Valla netovõlakoormuse ülemäär ei ületa 15% (seadusandlusega lubatud 60%), kuid valla üldiseks põhimõtteks on laenude mittevõtmine (omadest vahenditest suuri investeeringuid ei tehta ning projektipõhiste investeeringute omafinantseeringud kaetakse valla eelarvelistest vahenditest või vajadusel väikesest laenust);
- Vallale võetakse täiendavaid kohustusi investeeringuteks tingimusel, et osa vajaminevast rahast tuleb tagastamata rahana fondidest (soovitavalt vähemalt 50% tagastamatu abi osakaal) ning ülejäänu kaetakse valla eelarvevahenditest ja vajadusel väikesest laenust, erandina on investeeringud eriolukordades, kus on seatud ohtu valla toimimine.
- Reservfondi maht planeeritakse vähemalt tasemel 1-1,5% eelarve mahust.

ÕRU VALLA TULUD

TULUDE EELARVE KUJUNEMINE

Üldised võrdlusalused

Alljärgnevalt võrreldakse valla tulude ka kulude puhul Õru valla tulusid, põhitegevuse kulusid ja kulusid tegevusvaldkondade kaupa perioodil 2010-2012. 2010-2011 on esitatud eelarve täitmine, 2012.aastal eelarve prognoos. Andmed on võetud Rahandusministeeriumile esitatud kuuaruannetest. Tulemusi võrreldakse keskmiste väikevaldade ja toimetulevate valdade tulemustega aastal 2010.

Erisused:

- Kõik arvud on esitatud eurodes (2010.aasta andmed on viidud kroonidest eurodesse)
- 2012.aastast alates peavad omavalitsused esitama kuuaruanded uuendatud kujul, seega pole 2011 ja 2012 aasta andmed enam kohati võrreldavad, kuid võrreldavad on kuluridade osakaal kogutuludest/kogukuludest.
- Võrreldavate omavalitsuste juures on tegevusvaldkonna kulude juures kokku pandud majandamise ning elamu- ja kommunaalmajanduse kulud ning sotsiaalne kaitse ja tervishoid. Vallad aga esitavad veel kuuaruannetes antud tegevusvaldkondade aruandeid eraldi ridadena.

Füüsilise isiku tulumaks

Tulumaks on üks olulisemaid valla tuluallikaid. Tulumaksu laekumised moodustavad 25-28% valla tuludest, sõltuvalt toetuste laekumisest. Võrreldavate omavalitsuste tulumaksulaekumiste osakaal valla tuludes on keskmiselt 31%. Tulumaksu laekumist mõjutab tööga hõivatute arv ning palgatase. 2011.aastal võrreldes 2010.aastaga on laekumine suurenenud +16,27%. 2012.aastaks on planeeritud tulumaksu laekumiste vähenemist -3,17% ning kogulaekumiseks 118 000 eurot.

Muutused lähiaastatel:

Suuri muutusi vald lähema 4 aasta jooksul ette ei näe – suuri tootmisi ei lisandu, noori siseneb tööturule võrdeliselt teiste aastatega.

Prognoosimise alused:

Üldises plaanis on võimalik tulumaksu laekumist prognoosida rahvastiku langust ja makromajanduslikke muutusi arvestades. Seni on prognoosimisel lähtutud eelnenud aasta laekumistest. Iga järgnev aasta planeeritakse konservatiivsetel põhimõtetel (ehk vähem, kui jooksev aasta). Antud prognoosis lähtutakse kahest aspektist: 1) elanikkonna vähenemine 1% aastas, 2) konservatiivne lähenemine. Rahandusministeerium näeb ette omavalitsuste füüsilise

tulumaksu laekumise osakaalu suurenemist 11,4%-lt 11,57%-le. Prognoos näeb ette, et 2014-2016 arvestavad antud osakaaluga ja rahvastiku vähenemisega.

Maamaks

Maamaks on olnud suhteliselt stabiilne tulullikas. Maamaksu laekumised moodustavad ligikaudu 8-9% valla tuludest, nominaalina on 2012.aasta maksulaekumisteks planeeritud 35 150 eurot. Võrreldavate vallagruppide keskmine maamaksutulu on 3-5%. Maamaksu laekumise erinevus aastati: 2011.aastal võrreldes 2010.aastaga +9,14%. 2012.aastaks on planeeritud laekumiste vähenemine 8,38% võrra.

Muutused lähiaastatel:

Planeerimises pole ettenähtud suuri elamumaid.

Prognoosimise alused:

Maamaksu laekumine on alates 2013.aastast planeeritud stabiilsena kogu planeerimisperioodi vältel. Arvestatud on 2013.aastast alates ka võimalike muutustega tulenevalt seadusandlusest. Rahandusministeeriumi prognooside kohaselt on meil oodata maamaksu vähenemist järgnevatel aastatel ca 3200 eurot aastas.

Loodusvarade kasutamise tasu (ressursimaks)

Ressursimaksu osakaal valla tuludest on kuni pool protsenti. Võrreldavate omavalitsuste ressursimaksu osakaal moodustab kuni 6% tuludest. Muutusi ressursimaksu laekumises ei ole ette näha järgmise 4 aasta jooksul. Valla omandis on küll Sibula karjäär, kuid seal hetkel tegevust ei toimu.

Muud maksutulud (kohalikud maksud)

Õru vald pole kehtestanud kohalikke makse, mistõttu puudub ka vastav eelarvetulu. Võrreldavates omavalitsustes on kohalike maksude osakaal samuti nulli lähedal. Õru vallal pole kavas lähiajal uusi makse kehtestada.

Kaupade ja teenuste müük.

Kaupade ja teenuste müügi tulu moodustab keskmiselt 7-8% valla tuludest. Samas nominaalina on püsinud see tululiik küllaltki stabiilne. Võrreldavate omavalitsuste keskmine vastava tururühma osakaal moodustab 8-10% kogutuludest.

- Riigilõivud (320)
- Laekumised haridusasutuste majandustegevusest (3220)
- Laekumised kultuuri- ja kunstiasutuste majandustegevusest (3221)
- Laekumised päevakeskuse majandustegevusest (3224)
- Laekumised elamu- ja kommunaalasutuste majandustegevusest (3225)
- Kantseleiteenuste tasu (3229)

Valla eelarves puuduvad alljärgnevad tulud:

- Laekumised tervishoiuasutuste majandustegevusest

- Laekumised keskkonnaasutuste majandustegevusest
- Laekumised korra- ja kaitseasutuste majandustegevusest
- Laekumised riigikaitseasutuste majandustegevusest
- Laekumised üldvalitsemisasutuste majandustegevusest
- Laekumised transpordi- ja sideasutuste majandustegevusest
- Laekumised põllumajandusasutuste majandustegevusest
- Laekumised muude majandusküsimustega tegelevate asutuste majandustegevusest

Muutused lähiaastatel:

Tulud vähenevad, kui puudub arveldamine teiste omavalitsustega laste pearahade osas (ühinemise korral või kui kõik vallas registreeritud lapsed käivad koolis oma vallas). Antud situatsiooni siiski tõenäoliselt lähimal ajal ei teki. Lastearv ei ole olnud tagasilööke ning eeldatavalt ei teki neid ka lähima 4 aasta jooksul.

Prognoosimise alused:

Tulud kasvavad vastavalt tarbijahinnaindeksi kasvule.

Varade müük (koondarvestuses arvestatud muude tulude alla)

Õru valla tuludest moodustab varade müük 0-1,5% ning on sisuliselt marginaalse tähendusega, samas kallima vara müük võib anda siiski märgatavat eelarvetulu, kuna valla eelarve on nominaalis suhteliselt väiksemahuline. Üldiselt moodustab vara müügi tulu sarnastel valdades keskmiselt 0,3% eelarve tuludest. Blokki varade müük on koondatud nii materiaalsete kui ka mittemateriaalsete varade müük. Siia ei kuulu müüdavad aktsiad, osakud ja väärtpaberid (kajastuvad finantseerimistehingutes). Õru vallal on hetkel müügis üks elamu ja üks talu. 2012.aastasse on varade müügist planeeritud tulu 1900 eurot. Lisaks on aastatel 2013-2016 planeeritud kolme põhivaraobjekti müük, mille tulemusena laekub eelarvesse 20 000 eurot lisatulu. Põhivara müügist saadud tuluga finantseeritakse peamiselt uue põhivara soetamist.

Mittesihtotstarbelised toetused

Mittesihtotstarbelised toetused moodustavad Õru vallas 34-45%. Võrreldavates omavalitsustes jääb antud osakaal keskmiselt 29-40% vahele. 2010. aastal moodustasid mittesihtotstarbelised toetused Õru valla eelarvest 34,25%, 2011. aastal 38,50% ja 2012. aastaks on vastavaks osakaaluks planeeritud 45,22%.

Prognoosimise alused:

Käsitletaval perioodil on planeeritud toetuste osakaal säilitada 43-48% juures.

Sihtotstarbelised toetused

Sihtotstarbelised toetused jagunevad toetusteks jooksvatele kulutustele ja toetusteks põhivara soetustele. Riigieelarves on avaliku sektori investeeringute toetamiseks ette nähtud investeeringutoetused. Nimetatud investeeringutoetused eraldatakse peamiselt ministriumide investeeringukavade raames. Kuna oluline osa infrastruktuuri objektidest

(koolid, kultuurimajad, hoolekandeesutused, teed jne) on kohaliku omavalitsuse omanduses, siis nimetatud programmist eraldatakse vahendeid munitsipaalinvesteeringute teostamiseks.

Muutused lähiaastatel:

Suurimad lähiaastatel planeritud projektid on esitatud eraldi peatükis „Investeeringute kava 2012-2016“.

Tasandusfond (lg 1)

Riigieelarves on nõrgema tulubaasiga kohalike omavalitsuste toetamiseks moodustatud valla- ja linnaeelarvete tasandusfond ning tasandusfondi vahendid jaotatakse kohalike omavalitsuste vahel vastavalt valemile, mis on sätestatud iga-aastases riigieelarves. Tasandusfondist eraldatakse vahendeid nendele omavalitsustele, kelle arvestuslikud kulud jäävad alla arvestuslikele tuludele. Riigi keskmisest kõrgema tulukusega ühe elaniku kohta kohalikud omavalitsused tulude-kulude tasandamissüsteemist vahendeid ei saa. 2009. aastal oli selliseid omavalitsusüksusi 43.

Toetusfond (lg 2)

Antud tulurida sisaldab riigieelarves tasandusfondi reall konkreetsete ülesannete täitmiseks eraldatavaid vahendeid (pedagoogide palgad, toimetulekutoetus, väikesaarte toetus, koolilõuna toetus, sotsiaaltoetuste ning -teenuste osutamise toetus). Nimetatud vahendite jaotusmehhanismi kehtestab Vabariigi Valitsus.

Prognoosimise alused:

Vald ei näe lähiaastatel tasandusfondi osakaalu vähenemist, kuna rahvaarv väheneb ja tulude kasvutempo üksikisiku tulumaksust hakkavad vähenema. Samas kulutused suurenevad.

Muud tulud

Muud omatulud on moodustanud viimastel aastatel valla kogutuludest 0-0,2%, mis on samas suurusjärgus teiste sarnaste omavalitsustega (0,5%). Blokis muud omatulud kajastuvad tulud varadelt ja kõik muud omatulud. Tulud varadelt hõlmavad endast põhiliselt intressi- ja viivisetulusid ning omanikutulusid. Blokist on välja arvatud ressursimaksu kategoorias eraldi välja toodud laekumised.

Muutused lähiaastatel:

Lähiaastatel olulisi planeerimata muid tulusid ette ei nähta.

Prognoosimise alused:

Prognoosis jätkatakse senise mahuga.

TULUDE ANALÜÜS JA VÕRDLUS TEISTE SARNASTE OMAVALITSUSTEGA

Tabel 6. Öru valla eelarvete tulude horisontaal- ja vertikaalanalüüs perioodi 2010-2012 kohta.

| | 2010 | 2010 | 2010 | 2011 | | 2012 | |
|---------------------------------|---------------|-----------------|---------------|--------------|---------------|-------------|---------------|
| | Väike vald | Toimetulev vald | Öru Täitmine | Öru Täitmine | | Öru Eelarve | |
| Tulud | 1046619 | 1489223 | 495355 | -13,12% | 430352 | -12,66% | 375868 |
| Maksud | 468144 | 501466 | 153268 | 4,55% | 160235 | -4,42% | 153150 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 44,73% | 33,67% | 30,94% | | 37,23% | | 40,75% |
| Füüsilise isiku tulumaks | 341326 | 446304 | 115328 | 5,67% | 121869 | -3,17% | 118000 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 32,61% | 29,97% | 23,28% | | 28,32% | | 31,39% |
| Maamaks | 61262 | 52434 | 37941 | 1,12% | 38366 | -8,38% | 35150 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 5,85% | 3,52% | 7,66% | | 8,92% | | 9,35% |
| Kaupade ja teenuste müük | 106969 | 119185 | 53629 | -38,58% | 32937 | 0,41% | 33073 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 10,22% | 8,00% | 10,83% | | 7,65% | | 8,80% |
| Toetused | 453027 | 854208 | 283354 | -19,36% | 228491 | -18,05% | 187245 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 43,28% | 57,36% | 57,20% | | 53,09% | | 49,82% |
| Sihtotstarbelised toetused | 147497 | 258354 | 113717 | -44,79% | 62787 | -72,46% | 17292 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 14,09% | 17,35% | 22,96% | | 14,59% | | 4,60% |
| Mittesihtotstarbelised toetused | 305529 | 595854 | 169636 | -2,32% | 165704 | 2,56% | 169953 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 29,19% | 40,01% | 34,25% | | 38,50% | | 45,22% |
| Vabariigi Valitsus, s.h. | 305529 | 595854 | 169636 | | 165704 | | 169953 |
| Tasandusfond lg 1 | 113988 | 310267 | 103473 | -4,33% | 98993 | 8,88% | 107785 |
| | 10,89% | 20,83% | 20,89% | | 23,00% | | 28,68% |
| Tasandusfond lg 2 | 191541 | 285586 | 66163 | 0,83% | 66711 | -6,81% | 62168 |
| | 18,30% | 19,18% | 13,36% | | 15,50% | | 16,54% |
| Muud tulud | 18479 | 14364 | 5104 | 70,24% | 8689 | -72,38% | 2400 |
| <i>Osakaal tuludest</i> | 1,77% | 0,96% | 1,03% | | 2,02% | | 0,64% |

VALLA PÕHITEGEVUSE KULUD

KULUD MAJNADUSLIKU SISU JÄRGI

Antavad toetused

Antud kulurida moodustab valla kuludest keskmiselt 15%. Võrreldavates omavalitsustes on antud kulu ligikaudu 8-10%.

Muutused lähiaastatel:

Antavate toetuste alla on koondatud erinevate kolmanda sektori projektide kaasfinantseerimised ja sotsiaalabitoetused. Jätkatakse kolmanda sektori omaalgatuste ja projektide omafinantseeringu jagamist. Samuti sotsiaaltoetuste jagamist. Eeldatavasti on perioodil 2013-2014 vähem projektide omafinantseerimist (tulenevalt EL toetusrahade perioodi lõppemise tõttu), kuid samas kasvavad vajadused sotsiaaltoetusteks.

Prognoosimise alused:

Senine osakaal ei muutu; kulud suurenevad samas tempos tarbijahinnaindeksiga.

Personalikulud

Personalikulud moodustavad Öru vallas keskmiselt 31-41% kogukuludest. Võrreldavates omavalitsustes on vastav näitaja 43-44%. Personalikulude osakaal on viimastel aastatel kasvanud ning läheneb võrreldavate omavalitsuste tasemele.

Muutused lähiaastatel:

Lähiaastatel ei planeerita koondamisi või personali optimeerimisi. Samas otsitakse aktiivselt juurde uut töötajat noorsootöö valdkonnas (osalise koormusega vallatöötajana ja osalise koormusega noortekeskuse töötaja). Samuti otsitakse osalise koormusega tööle logopeedi.

Prognoosimise alused:

Kuigi vald sooviks tõsta enda töötajate palku samas tempos Eestis keskmise pala kasvuga, siis on hetkel näha, et selleks vahendeid eelarves ei ole. Samas on valla eesmärk kindlasti säilitada valla töötajate elatustase ehk töötajate palgatõus peaks katma vähemalt hindade kasvu. Sellest lähtuvalt prognoositakse peersonalikulude kasvu perioodil 2013-2016 vastavalt tarbijahinnaindeksi kasvu prognoosile.

Majandamiskulud

Majandamiskulud moodustavad 26-33% valla eelarvekuludest ning on sarnased võrreldavates omavalitsustes.

Muutused lähiaastatel:

Käsitletaval perioodil ei lisandu valla kuludesse ühtegi uut ega vana hoonet. Suurimaks mõjuteguriks on 2013. aastal avanev elektriturg. Samuti mõjutab valla majandamiskulusid kütuse hinna tõus ja eelkõige vedelkütuse hinnatõus (koolimaja küte). Samas ütleb Rahandusministeeriumi prognoos, et 2013. aastal on oodata mõningal määral kütusehinna langust, mis peaks tasakaalustama elektrituru hinnatõusu.

Prognoosimise alused:

Kulude muutust prognoositakse samas tempos tarbijahinnamuutusega.

Varade soetamine ja renoveerimine

Investeeringustegevuse kulud on Õru vallas tasemel 9-16% eelarvekuludest. Võrreldavates omavalitsustes moodustavad need kulud 13-16 20-22%.

Muutused lähiaastatel:

Suuremad investeeringud on esitatud eraldi investeeringuid käsitlevas peatükis

Prognoosimise alused:

Prognoositakse lähtuvalt omavalitsuste investeeringute tegemise prioriteetsusele ja olemasolevale võimekusele. Kuna eelduste kohaselt väheneb EL rahastuperioodi lõppemise tõttu ka toetusprogrammide hulk, siis perioodil 2013-2014 on antud kulu tagasihoidlikum ning kogutakse vahendeid reservi.

Intressi-, viivise- ja kohustis-tasukulud

Õru valla vastavad kulud on 1% sarnaselt võrreldavates omavalitsustes.

Muud kulud

Muud kulud moodustavad kuni 1% eelarvekuludest sarnaselt teiste võrreldavate omavalitsustega. Alates 2012. aastast on antud kulurea alla toodud ka reservfond (selleks, et 2012. aasta andmed oleksid siiski võrreldavad varasemate andmetega alljärgnevas tabelites reservfondi muude kulude all ei kajastata). Reservfondi suurus on hinnanguliselt 1-1,5% eelarvest.

Tabel 7. Õru valla ja keskmise võrdlusvalla kulude jaotus majandusliku sisu järgi 2010-2012 (horisontaal- ja vertikaalanalüüs).

| | 2010 | 2010 | 2010 | 2011 | 2012 | | |
|--------------------------------------|------------|-----------------|----------|----------|---------|---------|--------|
| | Väike vald | Toimetulev vald | Õru | Õru | Õru | | |
| | | | Täitmise | Täitmise | Eelarve | | |
| Kulud majandusliku sisu järgi | 999722 | 1410231 | 490006 | -16,14% | 410926 | -3,56% | 396305 |
| Eraldised | 81369 | 141461 | 131787 | -51,46% | 63965 | -11,04% | 56901 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 8,14% | 10,03% | 26,90% | | 15,57% | | 14,36% |
| Tegevuskulud | 776569 | 1019342 | 281537 | -0,45% | 280263 | 4,59% | 293129 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 77,68% | 72,28% | 57,46% | | 68,20% | | 73,97% |
| Personalikulud | 448947 | 613767 | 152559 | -1,22% | 150704 | 8,82% | 164002 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 44,91% | 43,52% | 31,13% | | 36,67% | | 41,38% |
| Majandamiskulud | 327621 | 405575 | 128978 | 0,45% | 129559 | -0,33% | 129127 |

| | | | | | | | |
|--|--------|--------|--------|----------------|--------|----------------|--------|
| <i>Osakaal kuludest</i> | 32,77% | 28,76% | 26,32% | | 31,53% | | 32,58% |
| Muud kulud | 8442 | 12916 | 941 | 273,46% | 3513 | -3,22% | 3400 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 0,84% | 0,92% | 0,19% | | 0,85% | | 0,86% |
| Materiaalsete ja immateriaalsete varade soetamine ja renoveerimine | 133343 | 236512 | 75741 | -16,58% | 63185 | -32,14% | 42875 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 13,34% | 16,77% | 15,46% | | 15,38% | | 10,82% |

Kokkuvõttes võib öelda, et Õru valla kulude struktuur on suhteliselt sarnane sarnaste omavalitsustega. Suurimateks kuludeks majandusliku sisu järgi on personalikulud ja majandamiskulud ning mõnevõrra väiksemateks eraldised, vara soetamine ja muud kulud.

KULUD TEGEVUSALA JÄRGI

Üldvalitsemine

Valla üldvalitsemise kulud moodustavad 11-15% kogukuludest. Võrreldavate omavalitsuste vastav näitaja on 13-17%.

Muutused lähiaastatel:

Lähiajal ei ole ette näha suuri muutusi antud kulu valdkonnas.

Prognoosimise alused:

Üldvalitsemise kulude kasv aastas vastavalt tarbijahindade kasvule.

Riigikaitse ja avalik kord

Õru valla kulutused riigikaitsele ja avalikule korrale puuduvad või on nullilähedased, nagu ka teistes sarnastes omavalitsustes. Põhjuseks on vastava kohustuse lasumine keskvalitsusel.

Majandus

Õru vald kulutab majandusele ligikaudu 5-8% oma eelarvest, võrreldavatel omavalitsustel on vastav kulutuste tase 11-16%.

Muutused lähiaastatel:

Antud kulurea alla kuuluvad Õru vallas maakorralduse kulud, teede korrashoid ja muud korrashoiu kulud. Ei ole planeeritud kulude olulist suurenemist. Aastatel 2012-2016 on valla arengukava tegevuskavas planeeritud majanduskuludena lisaks tavapärasele tegevuskuludele ka mõned suuremad väljaminekud (ei sisalda investeeringuid):

- Sibula karjääri geoloogilised uuringud summas 2 000 EUR (100% omaosalus);
- käimla ehitamine kalmistule summas 500 EUR (100% omaosalus).

Prognoosimise alused:

Aluseks võetakse 2012. aasta eelarve ning kulude suurenemine prognoositakse vastavuses tarbijahindade kasvule.

Keskkonnakaitse

Õru valla kulutused keskkonnakaitsele on 2-3% eelarvest, nagu ka sarnased omavalitsused

Muutused lähiaastatel:

Antud valdkonna kulude alla kuuluvad avalike alade niitmine, prügivedu ja projektipõhised heakorragevused. Aastatel 2012-2016 on valla arengukava tegevuskavas planeeritud majanduskuludena lisaks tavapärasele tegevuskuludele ka mõned suuremad väljaminekud (ei sisalda investeeringuid):

- iga-aastaselt ligikaudu 1 000 EUR valla heakorratööde jaoks (100% omafinantseering);
- kompostimisväljaku rajamine summas 1 000 EUR (100% omafinantseering).

Prognoosimise alused:

Prognoosimise aluseks on 2012.aasta planeeritud kulutused, mis kasvavad aastas tarbijahinna kasvuga võrreldavalt.

Elamu- ja kommunaalmajandus

4-5% valla kulutustest läheb elamu- ja kommunaalmajandusele.

Muutused lähiaastatel:

Olulisi muutusi lähiaastateks ei prognoosita.

Prognoosimise alused:

Kulud kasvavad vastavalt tarbijahinna muutustele.

Vaba aeg ja kultuur

10-12% valla kulutustest läheb vabale ajale ja kultuurile. Sarnaste omavalitsuste vastavad kulutused moodustavad 13-14%.

Muutused lähiaastatel:

Olulisi muutusi lähiaastateks ei prognoosita. Aastatel 2012-2016 on valla arengukava tegevuskavas planeeritud majanduskuludena lisaks tavapärasele tegevuskuludele ka mõned suuremad väljaminekud (ei sisalda investeeringuid):

- iga-aastaselt spordiürituste korraldamiseks summas 1 000 EUR (100% omafinantseering);
- iga-aastaselt kultuuriürituste korraldamiseks summas 1 000 EUR (10-15% omafinantseering);
- Õru raamatukogu sanitaarremond summas 1 000 EUR (100% omafinantseering);
- päranduskultuuri objektide korrastamine ja tähistamine summas 2000 EUR (10-15% omafinantseering);
- valla infotahvlite valmistamine ja paigaldus summas 1 600 EUR (10-15% omafinantseering).

Prognoosimise alused:

Kulud kasvavad vastavalt tarbijahinna muutustele.

Haridus

Õru valla hariduskulud moodustavad 34-45% kogukuludest. Võrreldavatel omavalitsustel on hariduskulude osakaal 45-46%.

Muutused lähiaastatel:

Vastavalt õpilaste arvu vähenemisele vähenevad ka toetusrahad haridusele. Haridusvaldkonna kulud on optimeeritud miinumini. Samas on eelkooliealiste hulk jäänud läbi aastate stabiilseks. Aastatel 2012-2016 on valla arengukava tegevuskavas planeeritud majanduskuludena lisaks tavapärasele tegevuskuludele ka mõned suuremad väljaminekud (ei sisalda investeeringuid):

- Õru algkooli lae soojustamine summas 1 000 EUR (100% omafinantseering).

Prognoosimise alused:

Planeeritud stabiilse kasvuna.

Sotsiaalne kaitse ja tervishoid

Sotsiaalsele kaitsele kulutab Õru vald 11-14% eelarvekuludest, võrreldavad omavalitsused aga 9-10%.

Muutused lähiaastatel:

Sotsiaalsele kaitsele tehtavad kulutused lähiaastatel ei vähene.

Prognoosimise alused:

Prognoosimise aluseks võetakse 2012. aasta eelarve.

Tabel 8. Õru valla kulude jaotus tegevusala järgi 2010-2012 (horisontaal- ja vertikaalanalüüs).

| | 2010 | 2010 | 2010 | 2011 | 2012 | | |
|----------------------------------|------------|-----------------|----------|----------|---------|---------|--------|
| | | | Õru | Õru | Õru | | |
| | Väike vald | Toimetulev vald | Täitmine | Täitmine | Eelarve | | |
| Kulud tegevusalade järgi | 999722 | 1410231 | 490006 | -16,14% | 410926 | -3,56% | 396305 |
| Üldised valitsussektori teenused | 167990 | 191892 | 56531 | 13,14% | 63958 | -5,66% | 60336 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 16,80% | 13,61% | 11,54% | | 15,56% | | 15,22% |
| Avalik kord ja julgeolek | 1072 | 1003 | | | | | |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 0,11% | 0,07% | | | | | |
| Majandus | 110965 | 220548 | 96894 | -78,68% | 20662 | 45,80% | 30125 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 11,10% | 15,64% | 19,77% | | 5,03% | | 7,60% |
| Keskkonnakaitse | 23132 | 27139 | 41077 | -75,15% | 10208 | 16,93% | 11936 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 2,31% | 1,92% | 8,38% | | 2,48% | | 3,01% |
| Elamu- ja kommunaalmajandus | | | 22289 | 214,51% | 70100 | -78,09% | 15358 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | | | 4,55% | | 17,06% | | 3,88% |
| Tervishoid | | | | | | | |
| <i>Osakaal kuludest</i> | | | 0,00% | | | | |
| Vabaaeg, kultuur ja religioon | 140262 | 187770 | 50908 | -1,23% | 50282 | -16,92% | 41773 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 14,03% | 13,31% | 10,39% | | 12,24% | | 10,54% |
| Haridus | 456940 | 647984 | 171051 | -13,20% | 148466 | 22,02% | 181153 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 45,71% | 45,95% | 34,91% | | 36,13% | | 45,71% |
| Sotsiaalne kaitse | 97882 | 133895 | 51257 | -7,82% | 47251 | 17,72% | 55624 |
| <i>Osakaal kuludest</i> | 9,79% | 9,49% | 10,46% | | 11,50% | | 14,04% |

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Öru valla prioriteetseteks valdkondadeks on haridus, üldvalitsemine ja sotsiaalne kaitse. Vähemprioriteetseteks valdkondadeks majandus, elamu- ja kommunaalmajandus ning keskkonnakaitse.

ÕRU VALLA BILANSS JA FINANTSNÄITAJAD

Majanduslanguse jätkumisel ja täiendava kärpimisvajaduse tekkimisel on mõistlik kulud üle vaadata kommunaalmajanduse ja teede valdkonnas, kuna teised valdkonnad on juba kärbitud ning avalike teenuste kvaliteetse pakkumise nimel ei ole mõistlik enam kulusid vähendada. Teisest küljest on teede valdkond pidevalt alarahastatud ning suuremateks investeeringuteks (näiteks teede põhjade korrastamine) vahendid puuduvad, siis teede raha edaspidine kärpimine põhjustab teede kvaliteedi langust ning seega muutub elukeskkonna kvaliteet madalamaks.

Kulude osas on prognoosis arvestatud kulude loogilise kasvamisega tulenevalt Rahandusministeeriumi makromajanduslikust finantsprognoosist. Personalikulud kasvavad vastavalt keskmise palga kasvule ning majandamiskulud kasvavad vastavalt tarbijahinnaindeksi muutustele. Keerulisem on prognoosida toetusi ja eraldisi. Kulude mittekasvatamine realselt vabade vahendite hulka, mida suunata investeeringuteks oluliselt ei suurenda, kuna tulude osas on samuti arvestatud teenuste pakkumise hindade tõusmisega vastavalt Rahandusministeeriumi makromajanduslikule finantsprognoosile.

Tabel 9 Õru valla bilanss 2009 - 2011

| | 2009 | 2010 | 2011 |
|---|-------------------|-------------------|-------------------|
| Käibevara | | | |
| Raha ja pangakontod | 54 713,23 | 60 063,06 | 79 489,48 |
| Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded | 16 486,26 | 17 148,42 | 10 925,14 |
| Muud nõuded ja ettemaksed | 14 290,07 | 11 485,54 | 16 569,20 |
| Põhivara | | | |
| Materiaalne põhivara | 300 142,72 | 346 559,3 | 376 271,03 |
| Varad kokku | 385 632,28 | 435 256,33 | 483 254,85 |
| Lühiajalised kohustused | | | |
| Võlad hankijatele | 5 125,40 | 4 404,88 | 3 920,29 |
| Võlad töövõtjatele | 12 644,55 | 11 915,46 | 12 134,31 |
| Muud kohustused ja saadud ettemaksed | 6 371,67 | 15 223,37 | 14 000,71 |
| Pikaajalised kohustused | | | |
| Laenukohustused | 0 | 0 | 0 |
| Netovara | | | |
| Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem | 373 041,17 | 363 164,31 | 403 712,61 |
| Aruandeaasta tulem) | -11 550,51 | 40 548,30 | 49 486,93 |
| Kohustused ja netovara kokku | 385 632,28 | 435 256,33 | 483 254,85 |

Tabel 10. Õru valla tulemiaruanne 2009 - 2011

| | 2009 | 2010 | 2011 |
|---------------------|------------|------------|------------|
| Tegevustulud | | | |
| Saadud toetused | 165 536,15 | 281 059,30 | 229 254,17 |
| Maksud | 152 616,81 | 153 747,97 | 153 755,34 |

| | | | |
|-------------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| Kaupade ja teenuste müük | 35 013,26 | 54 590,79 | 35 202,55 |
| Muud tulud | 958,52 | 1 545,84 | 9 053,46 |
| Tegevustulud kokku | 354 124,74 | 490 943,90 | 427 265,52 |
| Tegevuskulud | | | |
| Tööjõukulud | -157 021,61 | -153 844,99 | -149 989,26 |
| Majandamiskulud | -109 713,14 | -117 504,90 | -114 169,23 |
| Antud toetused | -63 904,10 | -129 705,49 | -62 491,70 |
| Maksu- ja lõivukulud | | | |
| Põhivara amortisatsioon | -19 893,05 | -21 349,02 | -23 047,79 |
| Muud kulud | -15 143,35 | -27 991,20 | -28 080,61 |
| Tegevuskulud kokku | -365 675,25 | -450 395,60 | -377 778,59 |
| Tegevustulem | -11 550,51 | 40 548,30 | 49 486,93 |
| Finantstulud ja -kulud | | | |
| Intressikulud | 0 | 0 | 0 |
| Intressitulud | 0 | 0 | 0 |
| Finantstulud ja -kulud kokku | 0 | 0 | 0 |
| Aruandeperioodi tulem | -11 550,51 | 40 548,30 | 49 486,93 |

Tabel 11. Öru valla rahavoogude aruanne 2009-2011

| | 2009 | 2010 | 2011 |
|---|------------------|-------------------|-------------------|
| Rahavood põhitegevusest | | | |
| Tegevustulem | -11 550,51 | 40 548,30 | 49 486,93 |
| Korrigeerimised | | | |
| Põhivara amortisatsioon | 19 893,05 | 21 349,02 | 23 047,79 |
| Saadud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks | -4 780,59 | -28 373,45 | -39 221,89 |
| Kasum/kahjum põhivara müügist | | | -8 000,00 |
| Kokku korrigeeritud tegevustulem | 3 561,95 | 33 523,87 | 25 312,83 |
| Käibevarade netomuutus | 349,07 | 2 142,37 | 1 139,71 |
| Kohustuste netomuutus | -6 577,73 | 7 402,09 | -5 962,22 |
| Kokku rahavood põhitegevusest | -2 666,71 | 43 068,34 | 20 490,24 |
| Rahavood investeerimistegevusest | | | |
| Tasutud põhivara soetamisel | -13 935,93 | -42 505,49 | -18 463,53 |
| Laekunud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks | 4 780,59 | 4 786,98 | 24 392,89 |
| Sihtfinantseerimine kohustus | | | 4 473,81 |
| Sihtfinantseerimine nõue | | | |
| Laekunud põhivara müügist | | | 8 000,00 |
| Laekunud finantstulud | | | |
| Rahavood investeerimistegevusest kokku | -9 155,34 | -37 718,50 | -19 467,00 |
| Rahavood finantseerimistegevusest | | | |
| Laekunud laenud | 0 | 0 | 0 |
| Laenude tagasimaksud | 0 | 0 | 0 |
| Makstud intressid | 0 | 0 | 0 |
| Rahavood finantseerimistegevusest kokku | 0 | 0 | 0 |
| Puhas rahavoog | -11 822,06 | 5 349,83 | 19 426,42 |
| Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul | 66 535,29 | 54 713,23 | 60 063,06 |
| Raha ja selle ekvivalentide muutus | -11 822,06 | 5 349,83 | 19 426,42 |
| Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul | 54 713,23 | 60 063,06 | 79 489,48 |

Tabel 12. Öru valla finantsnäitajate koondtabel

| | 2009 | 2010 | 2011 |
|---------------------------------|-------------|-------------|-------------|
| Bilansi näitajad | | | |
| Varad aasta lõpus | 385 632,28 | 435 256,33 | 483 254,85 |
| Kohustused aasta lõpus | 24 141,62 | 31 543,72 | 30 055,31 |
| Netovara aasta lõpus | 361 490,66 | 403 712,61 | 453 199,54 |
| Tulemiaruaude näitajad | | | |
| Tegevustulud | 354 124,74 | 490 943,90 | 427 265,52 |
| Tegevuskulud | -365 675,25 | -450 395,60 | -377 778,59 |
| Tulem | -11 550,51 | 40 548,30 | 49 486,93 |
| Muud näitajad | | | |
| Lühiajalise maksevõime kordaja* | 3,54 | 2,81 | 3,56 |
| Võlakordaja** | 6,26% | 7,35% | 6,22% |

*Lühiajalise maksevõime kordaja leitakse käibega ja lühiajaliste kohustuste suhtena, mis näitab mitu korda katavad käibevarad lühiajalisi kohustusi. Heaks loetakse maksevõime kordajat 1,6 ja rohkem ning nõrgaks 1,1 ja vähem. Kuna Öru valla lühiajalise maksevõime kordaja on väga kõrge, siis võiks vald kaaluda osa lühiajaliste vahendite paigutamisest tähtajalisele hoivusele või muudesse finantsvahenditesse.

**Võlakordaja (%) leitakse kohustuste ehk võõrkapitali ja varade suhtena, mis näitab kohustuste osatähtsust varade finantseerimisel. Tavapärane võlakordaja suurus valdade puhul on 40-60%. Öru valla hetkel suhteliselt madal võlakordaja tähendab, et vallal on võimalik vajadusel suuremate investeeringute tegemiseks kaasata lisaks omakapitalile võõrkapitali.

KOKKUVÕTE EELARVE KUJUNEMISEST

Öru valla eelarve tulude maht on perioodil 2010-2012 kahanenud, kuid sellele eelneval perioodil aasta aastalt kasvanud. 2012.aastal on aruannete struktuurimuudatuse tõttu tulude maht vähenenud investeeringuteks ja renoveerimiseks mõeldud sihtotstarbeliste toetuste võrra, mis edaspidiselt kajastatakse investeeringute all.

Sellegi poolest on kasvanud füüsilise isiku tulumaksu laekumine. 2012.aastal on küll eelarves laekumine prognoositud konservatiivselt, kuid üldine tendents siis tulumaksu laekumise olulist langust ette ei näe. Sellest tulenevalt on vähenenud üldises plaanis ka toetuste osakaal.

Maamaks on olnud stabiilne või kasvanud. 2012.aasta eelarve on jällegi planeeritud konservatiivselt, kuid olulisi muudatusi maamaksu laekumises siiski tohiks tulla. 2013.aastal väheneb maamaksu laekumine maksuvabastuse tulemusena. Toetusi on Öru vallale eraldatud stabiilselt ühes mahus ning toetuste osakaalu hüppelist vähenemist ei näha ette ka tulevikus.

Kulude osas moodustavad suurima eelarve kuluartikli majandusliku sisu järgi tegevuskulud, mis koosnevad personali- ja majandamiskuludest. Keskmiselt on personalikulud moodustanud 34% eelarve kuludest perioodil 2010-2012. Majandamiskulud jällegi keskmiselt 29%. Investeeringute maht (materiaalsete ja immateriaalsete varade soetamine ja renoveerimine) on olnud keskmiselt 15% aastas, 2012.aastal on investeeringuid planeeritud tagasihoidlikult (10%).

Kulude vaatlemisel valdkonniti moodustab keskmiselt kõige suurema osakaalu 37% haridus, millele järgnevad üldised valitsussektori teenused 17%, sotsiaalne kaitse 12% ja majandus ja vabaaeg 10%. Kulude jaotus näitab, et põhiliselt lähevad vahendid siiski olemasoleva infrastruktuuri ja organisatsioonide põhitegevuse kulude katteks.

Vastavalt EAS-i poolt avaldatavale kohalike omavalitsuste finantsraportile on Öru valla peamised finantsilised **nõrkused** järgmised:

- Elanike arv on vähenenud perioodil 2003-2011 kokku 21%. Elanike arvu jätkuv langus pidurdab omavalitsusüksuse tulubaasi kasvu ning üldist arengut.
- Arvestuslike tulud (tulumaks, maamaks, ressursimaks) elaniku kohta perioodil 2007-2011 moodustasid 62% Eesti keskmisest. Põhiliste omavabatulude madal tase on märk vajadusest suurema riikliku toetuse järele.
- Kuludest 3,8% on suunatud perioodil 2003-2011 omavahendites investeringuteks. Enamik tulusid kulutatakse ära jooksvalt ning ei suudeta riiklike toetusteta tagada vara säilimist ega panustada piirkonna arengusse.

Vastavalt EAS-i poolt avaldatavale kohalike omavalitsuste finantsraportile on Öru valla peamised finantsilised **tugevused** järgmised:

- Maksumaksjate arv on perioodil 2003-2011 suurenenud kokku 6%. Maksumaksjate arvu kasv iseloomustab arenguvõimelisi omavalitsusüksusi.
- Eelarve puhastulude keskmine kasv perioodil 2002-2011 oli 7%. Puhastulude kiire kasv tõstab omavalitsusüksuse arengusuutlikkust ning võimaldab pakkuda elanikele mitmekülgsemalt kvaliteetseid teenuseid.
- Omafinantseerimisvõimekus on perioodil 2003-2010 olnud 1,06. Omafinantseerimisvõimekus näitab, et omavalitsusüksus on võimeline jooksvate kulude kõrvalt tagama oma varade säilimise ning panustama ka osaliselt arengusse.
- Võlakoorumus moodustas 2010. aasta lõpu seisuga 0% puhastatud eelarvest. Madal võlakoorumus võimaldab omavalitsusüksusel suuremate projektide teostamist laenuvahendite arvelt.
- Omavalitsusüksuse eelarve on perioodil 2003-2010 olnud ülejäägis (3,1% puhastatud eelarvest). Ülejäägiga eelarve iseloomustab hea finantsdistipliiniga omavalitsusüksust.
- Omavalitsusüksuse likviidsed vahendid on moodustanud perioodil 2003-2010 keskmiselt 8% puhastatud eelarvest. See võimaldab omavalitsusüksusel teenindada probleemideta olemasolevaid kohustusi.

INVESTEERINGUD

INVESTEERINGUTE PROGRAMM 2012-2016

Alljärgnevalt on esitatud Öru valla investeeringud aastani 2016. Projektide järele on märgitud projekti teostamise vahendite kaasamise plaan. Halliga on märgitud vähemprioriteetsed projektid, mille elluviimine lükkub vajadusel vahendite puuduse tõttu edasi.

Tabel 13. Öru valla arengukavas 2012-2016 planeeritud tegevuste loetelu koos võimalike finantseerimisallikatega

| Tegevus | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | Finantseerimis- allikas |
|--|--------|--------|-------|--------|--------|--|
| Tehniline infrastruktuur, majandus | | | | | | |
| Öru aleviku pumbamaja rekonstrueerimine | | 8 000 | | | | Toetused ja omafinantseering (ca 25%) |
| Öru aleviku ning valla külade tänavavalgustuse projekteerimine, rekonstrueerimine ja ehitamine | | | 1 000 | 3 000 | 3 000 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Öru aleviku tsentraalkatlamaja ja soojustrasside ehitamine koos projekteerimisega | 0 | 0 | | 75 000 | 75 000 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Avalik haldus, sotsiaal | | | | | | |
| Tugikodu remonttööd | 0 | 10 000 | 0 | 0 | 0 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Sotsiaaleluruumide remonttööd | 0 | 2500 | 2500 | 2500 | 0 | Omafinantseering |
| Teed ja tänavad | | | | | | |
| Öru aleviku tänavate rekonstrueerimine | | 4 000 | 5 000 | 5 000 | 2 000 | Riigieelarvelised vahendid vallateede hooldamiseks ja omafinantseering |
| Vallateede ja avalikku kasutusse määratud erateede remonttööd | 13 292 | 1 300 | 2 000 | 2 000 | 6 000 | Riigieelarvelised vahendid vallateede hooldamiseks ja omafinantseering |
| Bussiootepaviljonide püstitamine küladesse (Uniküla, Lota ja Keeni raudteejaam) | 0 | 0 | 3 500 | 3 500 | 3 500 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Kergliiklustee ehitamine ühendamiseks Tõlliste ja Öru kergliiklusteid (projekteerimine) | 0 | 0 | 0 | 0 | 10 000 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Kergliiklustee ehitamine Öruste – Tsirguliina (projekteerimine) | 0 | 0 | 0 | 0 | 15 000 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |

| Haridus, kultuur, sport | | | | | | |
|--|--------|--------|-------|--------|--------|--|
| Õru lasteaia hoone üleviimine keskküttele | 0 | 0 | 0 | 20 000 | 0 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Õru lasteaed-alkkooli hoone fassaadi renoveerimine ja vihmavee torustike paigaldus; õueala rekonstrueerimine | 18 997 | | | 0 | 0 | Toetused ja omafinantseering (ca 50%) |
| Heakord, vaba aeg, turism | | | | | | |
| Pärandkultuuri objekte ja looduskauneid kohti siduvate matkaradade rajamine | 0 | 0 | 0 | 10 000 | 10 000 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Vabadussõja lahingukoha (Kikka väljad) tähistamine (ideekonkurss, projekteerimine, ehitus) | 0 | 0 | 2 000 | 3 500 | 15 000 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Priipalu puhkeala väljaarendamine | 1 500 | 0 | 0 | 0 | 0 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |
| Priipalu, Õru aleviku, Lota küla, Õruste küla ja Uniküla puhkeala väljaarendamine (parkla, tiik, laululava jm) | 14 758 | 21 000 | 9000 | 6000 | 0 | Toetused ja omafinantseering (ca 10-15%) |

LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS

Õru valla likviidsed varad hoitakse pangakontodel. Eraldi varade haldamise kord puudub, kuna puuduvad suurmahulised finantsvarad. Eelarved koostatakse selliselt, et varade muutus oleks nulli lähedal. Likviidsuse tagamiseks hoitakse likviidsed varad vähemalt ühe kuu keskmise kulu tasemel ehk ligikaudu minimaalselt 30 000 eurot.

ÜLEVAADE ÕRU VALLA JA VALLAST SÕLTUVATE ÜKSUSTE MAJANDUSOLUKORRAST

Vallal puuduvad sõltuvad üksused etteantud mõiste ulatuses:

„Üksus peab kuuluma konsolideerimisgruppi. Kui üksus saab 50% tulust avalikust sektorist (sh riik või teised KOV-d) VÕI vähemalt 10% rendituludena/toetusena kohaliku omavalitsuse konsolideerimisgrupilt, siis loetakse see sõltuvaks üksuseks.“

LAENUSTRATEEGIA

Vastavalt Valla- ja linnaeelarve seaduse § 8 võib kohalik omavalitsus võtta laenu, kasutada kapitalirenti, emiteerida võlakohustust tõendavaid väärtpabereid (edaspidi *võlakirjad*) ja võtta muid võlakohustusi järgmistel tingimustel:

- kõigi tagasimaksmata laenude, tasumata kapitalirendi maksete ja emiteeritud võlakirjade ning muude võlakohustuste kogusumma koos võetava laenu, kapitalirendi, emiteeritavate võlakirjade ja muude rahaliste kohustustega ei või ületada 60% selleks eelarveaastaks kavandatud eelarvetuludest, millest on maha arvatud riigieelarvest tehtavad sihtotstarbelised eraldised;
- tagasimakstavate laenusummade ja laenuintresside, kapitalirendi maksete ja kapitalirendi intresside, võlakirjade lunastamise kulude ning käesoleva lõike punktis 1 käsitatavate muude võlakohustuste kogusumma ei või ületada ühelgi eelseisval eelarveaastal 20% laenu võtmise, kapitalirendi kasutamise või võlakirjade emiteerimise eelarveaastaks kavandatud eelarvetuludest, millest on maha arvatud riigieelarvest tehtavad sihtotstarbelised eraldised;
- laenu võetakse, kapitalirenti kasutatakse ja võlakirju emiteeritakse valla või linna arengukavas ettenähtud investeringuteks.

Olulisemad kohalike omavalitsuste laenu võtmise kriteeriumid:

- Aastatel 2009-2012 võivad KOV-id ja KOV-ist sõltuvad üksused võtta laenu välisabi projektide omafinantseeringu katteks.
- Laenuaotlused tuleb kooskõlastada Rahandusministeeriumiga.
- Rahandusministeerium hindab KOV või KOV-ist sõltuva üksuse suutlikkust omavahenditega katta omafinantseeringut.
- Omavahendite piisavuse korral võib Rahandusministeerium teha ettepaneku võtta laenu vähem.
- Seaduse rikkumise korral on riigil õigus kinni pidada KOV-i tulumaksu ja tasandusfondi.

Õru valla krediitdivõimelisena hoidmise tarvis seatakse järgnevad laenustrateegiat toetavad põhimõtted:

- Investeeringud planeeritakse vastavalt kehtivale arengukavale ja valdkondlikele arengukavadele.
- Eelarve koostamisel järgitakse kõiki Valla- ja linnaeelarve seaduse nõudeid.
- Tulude alalaekumise korral teostatakse kulutusi kinnitatud eelarvest proportsionaalselt väiksemas mahus.
- Tulude alalaekumine vajab koheselt põhjuste leidmist ja analüüsimist.
- Omatulude senise osakaalu hoidmine eelarve kogumahust vähemalt samal tasemel.
- Oluliste majandus- ja demograafiliste muutuste ilmnemisel tulude ja kulude struktuuri operatiivne ümberhindamine.

Valla laenuvõimekus on hetkel 1/7 valla eelarvest. Maksimaalne laenusumma on 64 000 eurot. Maksimaalne suudab Õru vald hetkel tasuda laenumakseid ja finantskohustusi ühes kuus 1000 euro ulatuses. Antud võimalustega on järgneva eelarve prognoosi koostamisel arvestatud, kuid vald laenu ei kavatse võtta.

EELARVESTRAATEGIA

| Õru vald | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 |
|---|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Põhitegevuse tulud kokku | 363 663 | 356 676 | 377 525 | 388 578 | 398 822 | 410 175 |
| Maksutulud | 160 235 | 153 150 | 167 954 | 175 212 | 181 578 | 188 967 |
| sh tulumaks | 121 869 | 118 000 | 136 004 | 143 212 | 149 578 | 156 967 |
| sh maamaks | 38 366 | 35 150 | 31 950 | 32 000 | 32 000 | 32 000 |
| sh muud maksutulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Tulud kaupade ja teenuste müügist | 32 937 | 33 073 | 34 065 | 34 985 | 35 930 | 36 900 |
| Saadavad toetused tegevuskuludeks | 169 802 | 169 953 | 175 007 | 177 881 | 180 815 | 183 809 |
| sh tasandusfond (lg 1) | 98 993 | 107 785 | 108 863 | 109 951 | 111 051 | 112 162 |
| sh toetusfond (lg 2) | 66 711 | 62 168 | 64 033 | 65 762 | 67 538 | 69 361 |
| sh muud saadud toetused tegevuskuludeks | 4 098 | 0 | 2 111 | 2 168 | 2 226 | 2 286 |
| Muud tegevustulud | 689 | 500 | 500 | 500 | 500 | 500 |
| Põhitegevuse kulud kokku | 335 273 | 356 430 | 367 123 | 377 035 | 387 215 | 397 670 |
| Antavad toetused tegevuskuludeks | 51 497 | 56 901 | 58 608 | 60 190 | 61 816 | 63 485 |
| Muud tegevuskulud | 283 776 | 299 529 | 308 515 | 316 845 | 325 400 | 334 185 |
| sh personalikulud | 150 704 | 164 002 | 168 922 | 173 483 | 178 167 | 182 978 |
| sh majandamiskulud | 129 559 | 129 127 | 133 001 | 136 592 | 140 280 | 144 067 |
| <i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud</i> | | | | | | |
| sh muud kulud | 3 513 | 6 400 | 6 592 | 6 770 | 6 953 | 7 140 |
| Põhitegevuse tulem | 28 390 | 246 | 10 403 | 11 543 | 11 607 | 12 505 |
| Investeeringustegevus kokku | -8 964 | -27 855 | -5 687 | -500 | -16 325 | -15 500 |
| Põhivara müük (+) | 8 000 | 1 900 | 5 000 | 5 000 | 5 000 | 5 000 |
| Põhivara soetus (-) | -63 185 | -62 047 | -43 800 | -25 000 | -130 500 | -139 500 |
| <i>sh projektide omaosalus</i> | | -29 755 | -10 687 | -5 500 | -21 325 | -20 500 |
| Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+) | 58 689 | 32 292 | 33 113 | 19 500 | 109 175 | 119 000 |
| Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-) | -12 468 | | | | | |
| Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+) | | | | | | |
| Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-) | | | | | | |
| Tagasilaekuvad laenud (+) | | | | | | |
| Antavad laenud (-) | | | | | | |
| Finantstulud (+) | | | | | | |
| Finantskulud (-) | | | | | | |
| Eelarve tulem | 19 426 | -27 609 | 4 716 | 11 043 | -4 718 | -2 995 |
| Finantseerimistegevus | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Kohustuste võtmine (+) | | | | | | |
| Kohustuste tasumine (-) | | | | | | |
| Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine) | 19 426 | -27 609 | 4 716 | 11 043 | -4 718 | -2 995 |
| Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-) | | | | | | |
| Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks | 77 663 | 50 054 | 54 770 | 65 813 | 61 094 | 58 100 |

| | | | | | | |
|--|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga | | | | | | |
| sh sildfinantseering | | | | | | |
| Netovõlakoormus (eurodes) | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Netovõlakoormus (%) | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% |
| Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes) | 218 198 | 214 006 | 226 515 | 233 147 | 239 293 | 246 105 |
| Netovõlakoormuse ülemmäär (%) | 60,0% | 60,0% | 60,0% | 60,0% | 60,0% | 60,0% |
| Vaba netovõlakoormus (eurodes) | 295 861 | 264 060 | 281 285 | 298 959 | 300 387 | 304 205 |
| E/a kontroll (tasakaal) | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Põhitegevuse tulude muutus | - | -2% | 6% | 3% | 3% | 3% |
| Põhitegevuse kulude muutus | - | 6% | 3% | 3% | 3% | 3% |
| Omafinantseerimise võimekus | 1,08 | 1,00 | 1,03 | 1,03 | 1,03 | 1,03 |

| Tähtsamad investeringuprojektid | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 |
|---|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Õru aleviku pumbamaja rekonstrueerimine | | 0 | 8 000 | 0 | 0 | 0 |
| sh toetuse arvelt | | | 6 000 | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | 2 000 | | | |
| Õru aleviku ja valla külade tänavavalgustuse projekteerimine, rekonstrueerimine ja ehitamine | | 0 | 0 | 1 000 | 3 000 | 3 000 |
| sh toetuse arvelt | | | | 850 | 2 550 | 2 550 |
| sh muude vahendite arvelt | | | | 150 | 450 | 450 |
| Õru aleviku tsentraalkatlamaja ja soojustrasside ehitamine koos projekteerimisega | | 0 | 0 | 0 | 75 000 | 75 000 |
| sh toetuse arvelt | | | | | 63 750 | 63 750 |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | 11 250 | 11 250 |
| Tugikodu remonttööd | | 0 | 10 000 | 0 | 0 | 0 |
| sh toetuse arvelt | | | 7 043 | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | 2 957 | | | |
| Sotsiaaleluruumide remonttööd | | 0 | 2 500 | 2 500 | 2 500 | 0 |
| sh toetuse arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | 2 500 | 2 500 | 2 500 | |
| Õru aleviku tänavate rekonstrueerimine | | 0 | 4 000 | 5 000 | 5 000 | 2 000 |
| sh toetuse arvelt | | | 3 600 | 4 500 | 4 500 | 1 800 |
| sh muude vahendite arvelt | | | 400 | 500 | 500 | 200 |
| Vallateede ja avalikus kasutuses erateede remonttööd | | 13 292 | 1 300 | 2 000 | 2 000 | 6 000 |
| sh toetuse arvelt | | 7 292 | 1 170 | 1 800 | 1 800 | 5 400 |
| sh muude vahendite arvelt | | 6 000 | 130 | 200 | 200 | 600 |
| Bussiootepaviljonide püstitamine küladesse | | 0 | 0 | 3 500 | 3 500 | 3 500 |
| sh toetuse arvelt | | | | 3 000 | 3 000 | 3 000 |
| sh muude vahendite arvelt | | | | 500 | 500 | 500 |
| Kergliiklustee ehitamine ühendamiseks Tõlliste ja Õru kergliiklusteid (projekteerimine) | | 0 | 0 | 0 | 0 | 10 000 |
| sh toetuse arvelt | | | | | | 8 500 |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | 1 500 |
| Kergliiklustee ehitamine Õruste – Tsirguliina (projekteerimine) | | 0 | 0 | 0 | 0 | 15 000 |
| sh toetuse arvelt | | | | | | 12 750 |

| | | | | | | |
|--|---------------|---------------|---------------|----------------|----------------|-------|
| <i>sh muude vahendite arvelt</i> | | | | | | 2 250 |
| Õru lasteaia hoone üleviimine keskküttele | 0 | 0 | 0 | 20 000 | 0 | |
| <i>sh toetuse arvelt</i> | 0 | 0 | 0 | 17 000 | 0 | |
| <i>sh muude vahendite arvelt</i> | 0 | 0 | 0 | 3 000 | 0 | |
| Õru lasteaed-alkooli hoone fassaadi renoveerimine ja vihmavee torustike paigaldus; õueala rekonstrueerimine | 18 997 | 0 | 0 | 0 | 0 | |
| <i>sh toetuse arvelt</i> | 10 000 | | | | | |
| <i>sh muude vahendite arvelt</i> | 8 997 | | | | | |
| Pärandkultuuri objekte ja looduskauneid kohti siduvate matkaradade rajamine | 0 | 0 | 0 | 10 000 | 10 000 | |
| <i>sh toetuse arvelt</i> | | | | 8 500 | 8 500 | |
| <i>sh muude vahendite arvelt</i> | | | | 1 500 | 1 500 | |
| Vabadussõja lahingukoha (Kikka väljad) tähistamine (ideekonkurss, projekteerimine, ehitus) | 0 | 0 | 2 000 | 3 500 | 15 000 | |
| <i>sh toetuse arvelt</i> | | | 1 700 | 2 975 | 12 750 | |
| <i>sh muude vahendite arvelt</i> | | | 300 | 525 | 2 250 | |
| Priipalu, Õru alviku. Lota küla, Õrutse küla ja Uniküla puhkealade väljaarendamine | 29 758 | 18 000 | 9 000 | 6 000 | 0 | |
| <i>sh toetuse arvelt</i> | 15 000 | 15 300 | 7 650 | 5 100 | | |
| <i>sh muude vahendite arvelt</i> | 14 758 | 2 700 | 1 350 | 900 | | |
| KÕIK KOKKU | 62 047 | 43 800 | 25 000 | 130 500 | 139 500 | |
| <i>sh toetuse arvelt</i> | 32 292 | 33 113 | 19 500 | 109 175 | 119 000 | |
| <i>sh muude vahendite arvelt</i> | 29 755 | 10 687 | 5 500 | 21 325 | 20 500 | |

| Põhitegevuse ja investeerimistegevuse kulud valdkonniti (COFOG)* | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 |
|---|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|
| 01 Üldised valitsussektori teenused | 63 958 | 63 336 | 65 236 | 66 997 | 68 806 | 70 664 |
| Põhitegevuse kulud | 63 958 | 63 336 | 65 236 | 66 997 | 68 806 | 70 664 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | 63 958 | 63 336 | 65 236 | 66 997 | 68 806 | 70 664 |
| Investeerimistegevuse kulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | |
| 02 Riigikaitse | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Põhitegevuse kulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | |
| Investeerimistegevuse kulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | |
| 03 Avalik kord ja julgeolek | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Põhitegevuse kulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | |
| Investeerimistegevuse kulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | |

| | | | | | | |
|---|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| 04 Majandus | 20 662 | 30 125 | 22 638 | 29 306 | 31 787 | 58 281 |
| Põhitegevuse kulud | 15 393 | 16 833 | 17 338 | 17 806 | 18 287 | 18 781 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh muude vahendite arvelt | 15 393 | 16 833 | 17 338 | 17 806 | 18 287 | 18 781 |
| Investeeringustegevuse kulud | 5 269 | 13 292 | 5 300 | 11 500 | 13 500 | 39 500 |
| sh saadud toetuste arvelt | 5 269 | 7 292 | 4 770 | 10 150 | 11 850 | 34 000 |
| sh muude vahendite arvelt | | 6 000 | 530 | 1 350 | 1 650 | 5 500 |
| 05 Keskkonnakaitse | 10 208 | 11 936 | 12 294 | 12 626 | 12 967 | 13 317 |
| Põhitegevuse kulud | 7 195 | 11 936 | 12 294 | 12 626 | 12 967 | 13 317 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | 7 195 | 11 936 | 12 294 | 12 626 | 12 967 | 13 317 |
| Investeeringustegevuse kulud | 3 013 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | 3 013 | | | | | |
| 06 Elamu- ja kommunaalmajandus | 70 100 | 15 358 | 23 819 | 16 246 | 91 684 | 92 135 |
| Põhitegevuse kulud | 24 364 | 15 358 | 15 819 | 16 246 | 16 684 | 17 135 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | 24 364 | 15 358 | 15 819 | 16 246 | 16 684 | 17 135 |
| Investeeringustegevuse kulud | 45 736 | 0 | 8 000 | 0 | 75 000 | 75 000 |
| sh saadud toetuste arvelt | 34 296 | 0 | 6 000 | 0 | 63 750 | 63 750 |
| sh muude vahendite arvelt | 11 440 | 0 | 2 000 | 0 | 11 250 | 11 250 |
| 07 Tervishoid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Põhitegevuse kulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | |
| Investeeringustegevuse kulud | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | | | | | | |
| 08 Vabaaeg, kultuur ja religioon | 50 282 | 56 773 | 45 825 | 39 577 | 48 848 | 55 141 |
| Põhitegevuse kulud | 28 647 | 27 015 | 27 825 | 28 577 | 29 348 | 30 141 |
| sh saadud toetuste arvelt | | | | | | |
| sh muude vahendite arvelt | 28 647 | 27 015 | 27 825 | 28 577 | 29 348 | 30 141 |
| Investeeringustegevuse kulud | 21 635 | 29 758 | 18 000 | 11 000 | 19 500 | 25 000 |
| sh saadud toetuste arvelt | 11 474 | 15 000 | 15 300 | 9 350 | 16 575 | 21 250 |
| sh muude vahendite arvelt | 10 161 | 14 758 | 2 700 | 1 650 | 2 925 | 3 750 |
| 09 Haridus | 148 466 | 188 282 | 174 364 | 179 071 | 203 906 | 188 872 |
| Põhitegevuse kulud | 148 466 | 169 285 | 174 364 | 179 071 | 183 906 | 188 872 |
| sh saadud toetuste arvelt | | 41 206 | 42 442 | 43 588 | 44 765 | 45 974 |
| sh muude vahendite arvelt | 148 466 | 128 079 | 131 921 | 135 483 | 139 141 | 142 898 |
| Investeeringustegevuse kulud | 0 | 18 997 | 0 | 0 | 20 000 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | 10 000 | 0 | 0 | 17 000 | 0 |
| sh muude vahendite arvelt | | 8 997 | 0 | 0 | 3 000 | 0 |
| 10 Sotsiaalne kaitse | 47 251 | 52 667 | 66 747 | 58 212 | 59 716 | 58 761 |
| Põhitegevuse kulud | 47 251 | 52 667 | 54 247 | 55 712 | 57 216 | 58 761 |
| sh saadud toetuste arvelt | | 20 962 | 21 591 | 22 174 | 22 773 | 23 387 |
| sh muude vahendite arvelt | 47 251 | 31 705 | 32 656 | 33 538 | 34 443 | 35 373 |
| Investeeringustegevuse kulud | 0 | 0 | 12 500 | 2 500 | 2 500 | 0 |
| sh saadud toetuste arvelt | | 0 | 7 043 | 0 | 0 | 0 |

| | | | | | | |
|------------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| sh muude vahendite arvelt | | 0 | 5 457 | 2 500 | 2 500 | 0 |
| KOKKU | 410 926 | 418 477 | 410 923 | 402 035 | 517 715 | 537 170 |
| Põhitegevuse kulud | 335 273 | 356 430 | 367 123 | 377 035 | 387 215 | 397 670 |
| sh saadud toetuste arvelt | 0 | 62 168 | 64 033 | 65 762 | 67 538 | 69 361 |
| sh muude vahendite arvelt | 335 273 | 294 262 | 303 090 | 311 273 | 319 678 | 328 309 |
| Investeeringustegevuse kulud | 75 653 | 62 047 | 43 800 | 25 000 | 130 500 | 139 500 |
| sh saadud toetuste arvelt | 51 039 | 32 292 | 33 113 | 19 500 | 109 175 | 119 000 |
| sh muude vahendite arvelt | 24 614 | 29 755 | 10 687 | 5 500 | 21 325 | 20 500 |

| Õru vald | Täitmine 2011 | Eelarve 2012 aasta | Eelarve 2013 aasta | Eelarve 2014 aasta | Eelarve 2015 aasta | Eelarve 2016 aasta |
|---|------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Põhitegevuse tulud kokku | 363 663 | 356 676 | 377 525 | 388 578 | 398 822 | 410 175 |
| Põhitegevuse kulud kokku | 335 273 | 356 430 | 367 123 | 377 035 | 387 215 | 397 670 |
| <i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud</i> | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Põhitegevustulem | 28 390 | 246 | 10 403 | 11 543 | 11 607 | 12 505 |
| Investeeringustegevus kokku | -8 964 | -27 855 | -5 687 | -500 | -16 325 | -15 500 |
| Eelarve tulem | 19 426 | -27 609 | 4 716 | 11 043 | -4 718 | -2 995 |
| Finantseerimistegevus | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine) | 19 426 | -27 609 | 4 716 | 11 043 | -4 718 | -2 995 |
| Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-) | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | | | |
| Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks | 77 663 | 50 054 | 54 770 | 65 813 | 61 094 | 58 100 |
| Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| sh sildfinantseering (arvestusüksuse väline) | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Netovõlakoormus (eurodes) | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Netovõlakoormus (%) | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% | 0,0% |
| Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes) | 218 198 | 214 006 | 226 515 | 233 147 | 239 293 | 246 105 |
| Netovõlakoormuse ülemmäär (%) | 60,0% | 60,0% | 60,0% | 60,0% | 60,0% | 60,0% |
| Vaba netovõlakoormus (eurodes) | 295 861 | 264 060 | 281 285 | 298 959 | 300 387 | 304 205 |

KOKKUVÕTE

Eelarvestrateegia koostamise eesmärgiks on üldises plaanis tagada omavalitsuse finantspoliitika jätkusuutlikkus: positiivne eelarvetulem, reservide olemasolu, piisav laenuteenindamise- ja investeerimisvõimekus.

Eesti kohalike omavalitsuste suuruse ja hulga optimeerimise kohta on koostatud mitmeid uuringuid ja hinnanguid. Üldises plaanis võib öelda, et arvestades rahvastikku, eelarve mahtusid ja tulude laekumist on hinnanguliselt 60% omavalitsustest pigem jätkusuutmatud, kui jätkusuutlikud. Üldises plaanis on kohalik omavalitsus jätkusuutlik siis, kui toimub pidev areng, mitte taandareng. Oluline on rahuldada hetkel elavate inimeste vajadused, tingimustel, et ka järeltulevatel põlvedel oleks võimalik oma vajadusi rahuldada (kapitali ülekanne peab olema sama kvaliteedi ja mahuga). Jätkusuutlik omavalitsus suudab tagada kvaliteetsed avalikud teenused, head transpordiühendused ning elanikkonna stabiilsuse (piirkonnast ei toimu elanike väljarännet) (Ulst, E. 2005).

Hetke seisuga võib adekvaatseima hinnanguna omavalitsuse jätkusuutlikkusele (mitte ainult finantsilisele, vaid terviklikule keskkonnale) nimetada OÜ Geomedia poolt läbi viidud uuringut „Kohaliku omavalitsuse üksuse haldusvõimekuse hindamine: indeks ja analüüs“, kus 2010. a. kokkuvõttes asus Öru vald 226. kohal 227-st (punktide arv 22,3 100-st). Seega asub vald erinevate näitajaid arvestava indeksi kohaselt viimases kolmandikus ning kuulub ülalnimetatud 60% hulka.

Valla finantsolukorra parandamise eesmärgil on oluline otsida erinevaid võimalusi koostöö suurendamiseks naaberomavalitsustega (otsida võimalusi kulude optimeerimiseks ühistegevuse kaudu, kaaluda võimalikke ühinemise alternatiive). Koostöö abil on vajalik leida vahendeid kulude optimeerimiseks.